

**Kodeks
postępowania
cywilnego. Tom II.
Komentarz do art. 730-1217**

Wydanie 3.

Kodeks postępowania cywilnego

z dnia 17 listopada 1964 r. (Dz.U. Nr 43, poz. 296)

Tekst jednolity z dnia 14 czerwca 2018 r. (Dz.U. 2018, poz. 1360)

(zm.: Dz.U. 2018, poz. 416, poz. 756, poz. 770 i 771, poz. 1467, poz. 1499, poz. 1544, poz. 1629, poz. 1637, poz. 1693, poz. 2385, poz. 2432; 2019, poz. 60, druk sejmowy Nr 3137)

Część druga. Postępowanie zabezpieczające

Tytuł I. Przepisy ogólne

Literatura: *M. Adamowicz*, Areszt statku morskiego jako forma zabezpieczenia wierzytelności morskiej, GSP 2018, t. XXXIX; *M. Bączek*, Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wykonaniem zabezpieczenia w postępowaniu zabezpieczającym, w: *J. Gudowski, K. Weitz* (red.), Aurea Praxis Aurea Theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego, t. 2, Warszawa 2011; *Ł. Blaszczyk*, Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym (wybrane zagadnienia), w: *J. Olszewski* (red.), Sądy polubowne i mediacja, Warszawa 2008; *W. Broniewicz*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2008; *W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki*, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2016; *P. Cierkoński*, Zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, PPE 2011, Nr 8–9; *S. Cieślak*, Suma przymusowa przy zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych, w: *A. Barańska, S. Cieślak* (red.), Ars in vita. Ars in iure. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu, Warszawa 2018; *tenże*, Stosunek postępowania arbitrażowego do innych rodzajów postępowania cywilnego, w: Postępowanie przed sądem polubownym (arbitraż). Materiały Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego Polski i Litwy, Wilno 7–8.10.2011 r., ADR 2011, Nr 4(16); *M. Cieśliński*, Postępowanie zabezpieczające w sprawach o rozwód, Warszawa 2014; *tenże*, Skład sądu w postępowaniu zabezpieczającym w sprawach o rozwód, PS 2009, Nr 3; *M. Cieśliński, I. Kondak*, Postępowanie zabezpieczające a wolność prasy, PS 2000, Nr 3; *E. Czarny-Drożdżewo*, Zakaz publikacji jako zabezpieczenie powództwa w sprawach cywilnych skierowanych przeciwko prasie, PS 2014, Nr 1; *S. Dalka*, Nakazy zapłaty jako podstawa egzekucji sądowej i zabezpieczenia roszczeń, PES 1996, Nr 16; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające, ZES 1994, Nr 1; *S. Dalka, J. Rodziejewicz*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, Gdańsk 1994; *H. Dolecki, T. Wiśniewski*, KPC. Komentarz, t. 4, 2011; *J. Dominowska*, Zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych matki i dziecka przed urodzeniem się dziecka i po jego urodzeniu, PS 2015, Nr 4; *S. Duda*, Termin upadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego zabezpieczonego poprzez obciążenie nieruchomości obowiązanej hipoteką przymusową, Pal. 2016, Nr 4; *T. Ereciński*, KPC. Komentarz, t. 3, t. 4, 2016; *O. zabezpieczeniu nowacyjnym*, PS 1992, Nr 3; *T. Ereciński, K. Weitz*, Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym, w: *T. Ereciński, K. Weitz*, Sąd arbitrażowy, Warszawa 2008; *P. Fik, P. Staszczuk*, Inne wypadki zabezpieczenia – wybrane zagadnienia w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, PS 2014, Nr 1; *R. Flejszar*, Podstawy zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu zabezpieczającym – wybrane zagadnienia (art. 730¹, art. 753 i 753¹ k.p.c.), w: *H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska* (red.), Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Materiały Konferencji Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego Szczecin–Niechorze, Warszawa 2009; *tenże*, Przedsiębiorstwo oraz gospodarstwo rolne jako przedmiot zabezpieczenia i egzekucji po nowelizacji k.p.c. z dnia 2 lipca 2004 r., w: Czerdziestolecie kodeksu postępowania cywilnego, Kraków 2006; *K. Gajda-Roszczyńska*, Czy koszty procesu cywilnego podlegają zabezpieczeniu w postępowaniu zabezpieczającym?, PPC 2015, Nr 1; *E. Gapska*, Efektywność hipoteki przymusowej jako sposobu zabezpieczenia roszczeń, w: *A. Barańska, S. Cieślak* (red.), Ars in vita. Ars in iure. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu, Warszawa 2018; *S. Garlicki*, Zabezpieczenie wniosku o ustanowienie służebności drogi koniecznej, Pal. 1962, Nr 3–4; *I. Gil*, Postępowanie zabezpieczające na etapie poprzedzającym ogłoszenie upadłości, Warszawa 2012; *taż*, Postępowanie zabezpieczające, Sopot 2017; *taż*, Zasady orzekania o kosztach postępowania zabezpieczającego, w: *H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska* (red.), Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Materiały Konferencji Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego Szczecin–Niechorze, Warszawa 2009; *W. Głodowski*, Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym, ADR 2009, Nr 1; *W. Głodowski, J. Mucha*, Kilka uwag o zabezpieczeniu przez zarząd przymusowy na tle rodzajów zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym, PPE 2013, Nr 7–9; *M. Godlewska*, Hipoteka przymusowa jako sposób zabezpieczenia roszczeń pieniężnych w znowelizowanym postępowaniu zabezpieczającym, AUWr 2005, Nr 67; *N. Goldwag*, Zabezpieczenie roszczenia w postępowaniu przed sądem polubownym, Pal. 1936, Nr 2–3; *J. Gólczyński*, KPC. Komentarz, 2012; *A. Górski*, Wniosek o udzielenie zabezpieczenia w świetle nowelizacji KPC, MoP 2006, Nr 1; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające w zakresie prawa nieuczciwej konkurencji w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, MoP 2005, Nr 16; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające przed sądem polubownym w świetle nowelizacji KPC z 28.7.2005 r., MoP 2006, Nr 18; *M. Iżykowski*, Naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem zabezpieczenia, NP 1982, Nr 1–2; *tenże*, Zmiana i uchylenie zarządzenia tymczasowego, NP 1982, Nr 3–4; *tenże*, Wpływ zabezpieczenia powództwa na przebieg procesu cywilnego, Pal. 1982, Nr 1–3; *tenże*, Zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych, NP 1982, Nr 1–2; *tenże*, Zmiana i uchylenie zarządzenia tymczasowego, NP 1982, Nr 7–8; *tenże*, Przesłanki zabezpieczenia powództwa, Pal. 1985, Nr 11; *tenże*, Problemy postępowania zabezpieczającego w sprawach cywilnych, RPEiS 1988, Nr 1; *tenże*, Definitywny charakter postanowienia o udzieleniu zabez-

pieczenia w sprawie szeroko rozumianego obowiązku alimentacyjnego na czas trwania procesu o rozwód lub separację. Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z 20.10.2010 r., III CZP 59/10, PPC 2012, Nr 2(7); *J. Jagiela*, Zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych, NP 1991, Nr 7–8; *tenże*, Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym, PiP 2003, Nr 4; *tenże*, Sądowe postępowanie zabezpieczające w praktyce komorniczej po zmianach w przepisach kodeksu postępowania cywilnego, PPE 2004, Nr 7–9; *tenże*, Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2007; *A. Jakubecki*, Dochodzenie roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia (art. 746 KPC) – zagadnienia wybrane, w: *Z. Szczurek* (red.), Księga pamiątkowa Profesora Sławomira Dalki, GSP 2011, t. XXVI; *tenże*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej, Kraków 2002; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające a zarządzenia sądu opiekuńczego wydawane na podstawie art. 569 § 2 KPC, w: *K. Flaga-Gieruszynska, G. Jędrejek* (red.), Aequitas Sequitur Legem. Księga jubileuszowa z okazji 75. urodzin Prof. Andrzeja Zielińskiego, Warszawa 2014; *J. Jankowski*, KPC. Komentarz, t. 2, 2015; *tenże*, Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające, cz. 2, MoP 2012, Nr 3; *tenże*, Nowelizacje KPC wprowadzane w 2005 r., Warszawa 2005; *A. Karnicka-Kawczyńska, J. Kawczyński*, Postępowanie zabezpieczające w praktyce sądowej, MoP 1999, Nr 4; *K. Kaźmierczak*, O europeizacji cywilnego postępowania zabezpieczającego, PPE 2010, Nr 8; *K. Knoppek*, Bieg terminu dochodzenia roszczenia z art. 746 § 1 k.p.c. w razie wniesienia skargi kasacyjnej. Głosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 18.5.2011 r., I ACa 303/11, PPC 2011, Nr 4(5); *Z. Knypl*, Postępowanie zabezpieczające, Sopot 2011; *M. Kocur*, Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym, MoP 2006, Nr 15; *K. Korzan*, Zabezpieczenie roszczeń i praw w postępowaniu cywilnym. Studium teoretyczno-procesowe, PPH 1992, Nr 3; *tenże*, Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych, Warszawa 1986; *J. Korzonek*, Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Część druga Kodeksu postępowania cywilnego, Kraków 1934; *D. Kot*, Zabezpieczenie roszczeń z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych, MoP 2002, Nr 23; *Z. Kruczkowski, M. Pacocha*, Zabezpieczenie roszczeń przed sądem polubownym uwagi praktyczne i wnioski de lege ferenda, PPH 2016, Nr 6; *S. Kudrelek*, Postępowanie zabezpieczające w procesie karnym, Prok. i Pr. 2013, Nr 6; *M. Kurzynoga*, Prawo pracodawcy do wystąpienia z powództwem o ustalenie nielegalności strajku i wnioskiem o zabezpieczenie roszczenia w drodze zakazu organizowania strajku, PiZS 2014, Nr 5; *O. Leśniak, M. Romańska*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, Warszawa 2013; *M. Lewandowski*, Odpowiednie stosowanie przepisów o procesie do postępowania klauzulowego i egzekucyjnego (na tle wybranych orzeczeń sądowych), PE 2000, Nr 9(45); *L. Łabędzki*, Zabezpieczenie roszczenia w postępowaniu polubownym, R. Pr. 2003, Nr 4; *A. Marciniak*, Bankowy tytuł zabezpieczenia, PB 2002, Nr 7–8; *tenże*, Zbieg egzekucji i zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym, PPE 2003, Nr 9–10; *T. Marek*, Odpowiedzialność uprawnionego za szkodę spowodowaną zastosowaniem zabezpieczenia, PS 2014, Nr 10; *H. Mądrzak*, Charakter i zakres ochrony prawnej realizowanej w trybie zarządzeń tymczasowych, w: *M. Sawczuk* (red.), Jednolitość prawa sądowego cywilnego a jego odrębności krajowe, Lublin 1997; *T. Misiuk-Jodłowska*, Zabezpieczenie powództwa zawierającego żądanie uchylenia uchwały walnego zgromadzenia spółdzielni, PS 1993, Nr 7–8; *M. Muliński*, Zasada minimalnej uciążliwości zabezpieczenia, MoP 2014, Nr 6; *tenże*, Zasada nieobciążania ponad potrzebę strony bierniej postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego, Sopot 2017; *E. Niezbecka, A. Jakubecki, J. Mojak*, Prawne zabezpieczenie wiarytelności bankowych, Kraków 2000; *P. Osowy*, Zarys problematyki zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu przed sądem polubownym w świetle nowelizacji kodeksu postępowania cywilnego z dnia 2 lipca 2004 r., PS 2005, Nr 6; *R. Pabis*, Zabezpieczenie roszczeń. Egzekucja świadczeń, Warszawa 2005; *K. Piasecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2006; *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015; *M. Piekarski*, O zabezpieczeniu powództwa, NP 1964, Nr 4; *M. Pietrak*, Środki zabezpieczające w świetle nowelizacji prawa karnego z 20.2.2015 r., MoP 2015, Nr 13; *P. Pogonowski*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 2007; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające, w: System prawa handlowego. Postępowanie sądowe w sprawach gospodarczych, t. 7, Warszawa 2007; *tenże*, Zakaz reformationis in peius w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym, PPE 2004, Nr 4; *tenże*, Udzielanie tymczasowej ochrony prawnej w sądowym postępowaniu cywilnym. Postępowanie zabezpieczające po zmianach z 2005 r., PL 2006, Nr 3(55); *P. Radziński*, Zabezpieczenia dochodzonych roszczeń, BA 2009, Nr 11; *Z. Resich, W. Siedlecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 1976; *M. Romańska, O. Dumnicka*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, Warszawa 2010; *T. Rowiński*, Interes prawny w procesie cywilnym i postępowaniu nieprocesowym, Warszawa 1971; *M. Sawczuk*, Wznowienie postępowania cywilnego, Warszawa 1970; *P. Siciński*, Zabezpieczenie roszczenia przez wpis ostrzeżenia w księdze wieczystej (ze szczególnym uwzględnieniem wpisu zakazu zbywania i obciążania nieruchomości), PS 1999, Nr 7–8; *E. Sinkvičius*, Zabezpieczenie w procesie arbitrażowym, ADR 2011, Nr 4(16); *K. Spatek*, Zabezpieczenie roszczeń w Konwencji z Lugano, PiP 2003, Nr 10; SPH, t. 7, 2007; *T. Strumiłło*, Zabezpieczenie roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym – wybrane zagadnienia. Problem równoległych postępowań prowadzonych przed sądem powszechnym oraz sądem polubownym w przedmiocie stosowania tymczasowych środków zabezpieczających, ADR 2014, Nr 3; *M. Szymańska*, Regulacje UNCITRAL w zakresie zabezpieczenia roszczeń dochodzonych przed sądem arbitrażowym (polubownym) a prawo polskie, PPH 2008, Nr 8; *M. Ślaskowski*, Ogólne postępowanie zabezpieczające w praktyce sądowej, MoP 2015, Nr 11; *Z. Świeboda*, Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 2001; *A. Tomaszek*, Dochodzenie naprawienia szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych w sprawach dotyczących czynów nieuczciwej konkurencji, MoP 2014, Nr 6; *A. Tynel*, Prace UNCITRAL w sprawie zabezpieczenia roszczenia w postępowaniu arbitrażowym (sądownictwie polubownym), R. Pr.

2004, Nr 1; *M. Uliasz*, Komentarz do spraw z zakresu postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego, Warszawa 2013; *tenże*, KPC. Komentarz, 2008; *M. du Vall*, Zabezpieczenie roszczeń w stosunku do środków społecznego przekazu, MoP 2006, Nr 17; *M. Walasik*, Integracja postępowania zabezpieczającego z postępowaniem nieprocesowym, w: *A. Barańska, S. Cieślak* (red.), *Ars in vita. Ars in iure*. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Jankowskiemu, Warszawa 2018; *tenże*, Wyrok wydany w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych jako tytuł zabezpieczenia po uchyleniu art. 479^{19a} k.p.c., PPC 2013, Nr 1; *E. Warzocha*, Zakres i skuteczność zabezpieczenia w świetle badań praktyki sądowej i komorniczej, w: *A. Marciniak* (red.), *Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae*. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza, Łódź 1998; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające. Komentarz do art. 730–757 K.P.C., Warszawa 2007; *K. Weitz*, O jurysdykcji krajowej w postępowaniu zabezpieczającym w świetle konwencji lugańskiej i prawa wspólnotowego, PS 2003, Nr 10; *E. Wengerek*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, Warszawa 1972; *E. Wieczorek*, Zabezpieczenie roszczeń i praw w sądowym postępowaniu zabezpieczającym, w: *A. Nowak* (red.), *Wokół problematyki cywilnoprosowej*. Studium teoretycznoprawne. Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej Profesora Kazimierza Korzana, Katowice 2001; *P. Wieczorek*, Funkcje postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego, PE 2000, Nr 7; *P. Wołowski*, Nabycie własności rzeczy od obowiązanego w postępowaniu zabezpieczającym, PPE 2018, Nr 6; *S. Włodyka*, Pojęcie postępowania cywilnego i jego rodzaje, w: *J. Jodłowski* (red.), *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, Wrocław–Warszawa 1974; *Z. Woźniak*, Hipoteka przymusowa jako sposób zabezpieczenia roszczeń pieniężnych po zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece dokonanej ustawą z 26 czerwca 2009 r., PPC 2013, Nr 4; *tenże*, Ustalenie i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zabezpieczającego, PS 2008, Nr 7–8; *B. Wróblewski*, Zabezpieczenie wniosku o ustanowienie drogi koniecznej, Pal. 1962, Nr 3–4; *K. Wyrwińska*, Sposoby zabezpieczania roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym, Lex/el. 2006; *Z. Zawadzka*, Zabezpieczenie roszczeń polegające na zakazie publikacji w sprawach o ochronę dóbr osobistych, TPP 2014, Nr 1; *D. Zawistowski*, Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające. Komentarz, Lex/el. 2013; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające. Komentarz. Wybór orzeczeń, Warszawa 2007; *K. Zawiślak*, Przesłanki formalne postępowania zabezpieczającego w procedurze cywilnej, PS 2002, Nr 3; *F. Zedler*, Interes prawny jako podstawa zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu cywilnym. Księga pamiątkowa ku czci Z. Resicha, Warszawa 1985; *tenże*, Problemy postępowania zabezpieczającego w sprawach cywilnych, RPEiS 1988, Nr 1; *K. Zawiślak*, Uwagi do projektu zmian w Kodeksie postępowania cywilnego przygotowanego przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego – w zakresie postępowania zabezpieczającego, w: *K. Markiewicz* (red.), *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, Warszawa 2011; *tenże*, Uwagi o pojęciu postępowania zabezpieczającego w sprawach cywilnych, w: *Zbiór rozpraw z zakresu postępowania cywilnego*. Księga pamiątkowa ku czci prof. Włodzimierza Berutowicza, AUWr 1990, Nr 170; *tenże*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, t. 1, Toruń 1994; *A. Zieliński*, KPC. Komentarz, 2017.

Wprowadzenie

Spis treści

	Nb		Nb
1. Cel zabezpieczenia	1	8. Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym	8
2. Przepisy znajdujące zastosowanie w postępowaniu zabezpieczającym	2	9. Zabezpieczenie kosztów	9
3. Etapy postępowania zabezpieczającego	3	10. Inne rodzaje zabezpieczeń	10
4. Charakter postępowania zabezpieczającego	4	11. Zmiana terminologiczna	11
5. Rodzaje zabezpieczeń	5	12. Zabezpieczenie orzekane w postępowaniu karnym	12
6. Przedmiot postępowania zabezpieczającego	6		
7. Nakaz zapłaty jako tytuł zabezpieczenia	7		

1. **Cel zabezpieczenia.** Postępowanie cywilne, podobnie jak inne postępowania sądowe, **1** cechuje w wielu wypadkach długotrwałość (**przewlekłość**). W szczególności dotyczy to postępowania rozpoznawczego prowadzonego zarówno w trybie procesu, jak i w postępowaniu nieprocesowym. W konsekwencji wielokrotnie może się zdarzyć, że w chwili wydania orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do istoty zaszły już takie zmiany w stanie faktycznym i w stanie prawnym, iż wykonanie tego orzeczenia w praktyce nie może nastąpić. Niemożność wykonania uprawnień ustalonych w orzeczeniach sądu stawia pod znakiem zapytania funkcje postępowania prowadzonego w określonej sprawie, godzi w powagę wymiaru sprawiedliwości, a także w zasadę państwa prawnego. Sytuacji takiej zapobiec ma postępowanie zabezpieczające, którego celem jest **zapewnienie efektywności** (wykonalności i skuteczności) orzeczeń wydawanych w sprawie.

2. **Przepisy znajdujące zastosowanie w postępowaniu zabezpieczającym.** Regulacja **2** postępowania zabezpieczającego została zawarta w Części II KPC w art. 730–757. **Przepisy**

o postępowaniu zabezpieczającym nie są jednak unormowaniem kompletnym i wyczerpującym, dlatego w kwestiach w nich nieuregulowanych należy sięgać do przepisów o procesie (na mocy art. 13 § 2 KPC). Ponadto, zgodnie z art. 743 § 1 zd. 1, jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, do wykonania tego postanowienia stosuje się odpowiednio **przepisy o postępowaniu egzekucyjnym**, z tym jednak, że sąd nadaje postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia klauzulę wykonalności z urzędu. W postępowaniu zabezpieczającym znajdują zatem również odpowiednie zastosowanie przepisy Części III KPC. W przepisach o postępowaniu zabezpieczającym zamieszczono także przepisy modyfikujące rozwiązania przyjęte w postępowaniu egzekucyjnym (art. 731, 739, 743¹, 751–752⁶ – zob. uwagi do tych przepisów).

Pamiętać również należy, że przepisy o postępowaniu zabezpieczającym uległy niezwykle gruntownej nowelizacji, dokonanej mocą ustawy z 2.7.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804). Wyrazem tej zasadniczej zmiany było w szczególności zamieszczenie przepisów o postępowaniu zabezpieczającym w oddzielnej, drugiej Części KPC. We wcześniejszym stanie prawnym Część II KPC obejmowała przepisy o postępowaniu zabezpieczającym oraz egzekucyjnym. Jak wskazuje A. Jakubecki (A. Jakubecki, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 730), zmiana systematyki KPC nie może pozostać bez znaczenia dla wykładni przepisów o postępowaniu zabezpieczającym. Natomiast J. Jankowski (Nowelizacje KPC, s. 5 i 49) zauważa, że dla podkreślenia niezależnego charakteru postępowania zabezpieczającego umieszczono przepisy normujące to postępowanie w osobnej części KPC i nadano jej całkiem nową treść, nie zaś ograniczono się jedynie do modyfikacji poszczególnych uregulowań. Część II – „Postępowanie zabezpieczające” dzieli się nadal na trzy tytuły zawierające odpowiednio: przepisy ogólne, unormowania dotyczące zabezpieczenia roszczeń pieniężnych oraz innych wypadków zabezpieczenia.

Istotna nowelizacja przepisów o postępowaniu zabezpieczającym wprowadzona została ustawą z 16.9.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie 3.5.2012 r. Kolejna zaś znacząca zmiana przepisów o postępowaniu zabezpieczającym przewidziana jest w projekcie nowelizacji KPC zawartym w Druku sejmowym Nr 3137 (zob. uwagi do: art. 731, Nb 6; art. 735, Nb 3; art. 736, Nb 11 i 15; art. 740, Nb 4 i 6; art. 741, Nb 8; art. 742, Nb 8; art. 748, Nb 4; art. 754¹, Nb 5).

3 3. Etapy postępowania zabezpieczającego. W ramach postępowania zabezpieczającego można wyodrębnić **dwa etapy**:

- 1) pierwszy etap, związany z orzekaniem w przedmiocie zabezpieczenia, który ma charakter **rozpoznawczy**;
- 2) drugi etap ma charakter **wykonawczy**, a jego celem jest wykonanie wydanego wcześniej postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.

Etap wykonawczy postępowania zabezpieczającego może być prowadzony z odpowiednim zastosowaniem przepisów o postępowaniu **egzekucyjnym** (art. 743 § 1 zd. 1), ale może również przebiegać w inny sposób (np. wpis hipoteki przymusowej do księgi wieczystej – art. 747 pkt 2).

W praktyce stosowania przepisów o postępowaniu zabezpieczającym spotkać się można niekiedy z pewnym nieporozumieniem dotyczącym etapu wykonawczego postępowania zabezpieczającego prowadzonego z zastosowaniem przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. W związku z tym podkreślić należy, iż podstawą wykonania zabezpieczenia nie jest (z wyjątkiem, o którym mowa w art. 730 § 2 zd. 2) tytuł wykonawczy ani tytuł egzekucyjny. Akt, który stanowi podstawę wykonania zabezpieczenia, właśnie w celu uniknięcia nieporozumień, powinien być nazywany **tytułem zabezpieczenia**. Taka jest też terminologia kodeksowa (zob. art. 492 § 1, art. 1151², zob. też wyr. SA w Łodzi z 22.1.2014 r., I ACa 878/13, Legalis). Z tego samego powodu etap wykonawczy postępowania zabezpieczającego nie powinien być określany mianem postępowania egzekucyjnego, wszak nie zmierza on, co do zasady, do zaspokojenia roszczenia uprawnionego (art. 731).

Przepisy Części II KPC w zasadzie **dotyczą etapu** pierwszego, tj. **rozpoznawczego**. W odniesieniu do drugiego etapu zawierają klauzulę generalną o odpowiednim stosowaniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym (zob. Nb 2).

4 4. Charakter postępowania zabezpieczającego. Jak wynika z powyższych uwag, postępowanie zabezpieczające jest postępowaniem w sprawie, służy ono bowiem załatwieniu sprawy

cywilnej, nie dotyczy zaś kwestii proceduralnych. Jednocześnie postępowanie zabezpieczające jest **postępowaniem pomocniczym**, czyli takim, w ramach którego ochrona cywilnoprawna jest udzielana w sposób pośredni. Oznacza to, że w postępowaniu pomocniczym stwarzana jest jedynie podstawa do wszczęcia lub dalszego prowadzenia innego postępowania, w którym udzielona zostanie bezpośrednia ochrona cywilnoprawna, czyli urzeczywistnienie lub ustalenie praw i obowiązków cywilnoprawnych (*S. Włodyka*, Pojęcie postępowania cywilnego, s. 275). Postępowanie zabezpieczające ma charakter pomocniczy zarówno wobec postępowania rozpoznawczego, jak i egzekucyjnego (*A. Jakubecki*, w: *A. Jakubecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 730, Nb 1). Natomiast *W. Broniewicz* (Postępowanie cywilne w zarysie, s. 26) określa postępowanie zabezpieczające jako postępowanie uboczne. Różni się ono od postępowania głównego (postępowania w sprawie – art. 359 § 1, art. 394 § 1), które ma na celu załatwienie sprawy cywilnej, w której zostało wszczęte, tym, że postępowanie uboczne ma na celu załatwienie kwestii proceduralnej związanej z postępowaniem głównym, niewarunkującej możliwości jego przeprowadzenia. Z kolei *J. Jagiela* (w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, wprowadzenie do cz. II, Nb 1) uznaje, że postępowanie zabezpieczające ma charakter **akcesoryjny** w stosunku do postępowania rozpoznawczego toczącego się, wszczynanego później bądź (wyjątkowo, zob. art. 730 § 2 zd. 2 – uwaga *M.M.*) prawomocnie ukończonego.

5. Rodzaje zabezpieczeń. Celem postępowania zabezpieczającego jest **zapewnienie skuteczności** orzeczenia merytorycznego wydanego w postępowaniu rozpoznawczym oraz w postępowaniu prowadzonym przed sądem polubownym. Nie chodzi tu tylko o wykonalność, ponieważ zabezpieczenie może dotyczyć również orzeczeń niepodlegających wykonaniu w drodze egzekucji (przykładowo można tu wskazać na zawieszenie postępowania egzekucyjnego jako sposób zabezpieczenia powództwa przeciwegzekucyjnego, zob. uwagi do art. 755). Można zatem ogólnie powiedzieć, iż celem postępowania zabezpieczającego jest udzielenie **tymczasowej ochrony prawnej** (*A. Jakubecki*, w: *A. Jakubecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 730, Nb 1; *J. Jagiela*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. przed art. 730, Nb 1). Ochrona ta jest udzielana na dwa sposoby:

- 1) **zabezpieczenie konserwacyjne** – polega na utrzymaniu istniejącego stanu rzeczy w celu zapewnienia efektywności, wykonalności mającego zapaść w przyszłości albo już zapadłego orzeczenia co do istoty sprawy. Większość sposobów zabezpieczenia przewidzianych w KPC dotyczy zabezpieczenia konserwacyjnego;
- 2) **zabezpieczenie nowacyjne** – polega na tymczasowym unormowaniu stosunków pomiędzy uprawnionym a obowiązującym według spodziewanej treści orzeczenia mającego zapaść w danej sprawie. Chodzi tu przede wszystkim o sytuacje, w których warunki życiowe uprawnionego wymagają tymczasowego unormowania jego stosunków z obowiązującym zazwyczaj poprzez zapewnienie uprawnionemu pewnych świadczeń od obowiązującego. Przykładowo może to chodzić o zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych (art. 753).

W ramach przedstawionego podziału zabezpieczenie **konserwacyjne** powinno być traktowane jako **typowy rodzaj** zabezpieczenia, zabezpieczenie nowacyjne ma zaś charakter szczególny, wyjątkowy. Jak stanowi bowiem art. 731, zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej. Ponadto, jak wynika z przepisów Części II KPC, każde roszczenie może podlegać zabezpieczeniu konserwacyjnemu, natomiast katalog roszczeń pieniężnych, które mogą zostać zabezpieczone w sposób nowacyjny, ma charakter zamknięty (zob. uwagi do art. 753–754). Katalogu takiego nie ma natomiast w przypadku roszczeń **niepieniężnych**, a zatem każde roszczenie niepieniężne może zostać zabezpieczone w sposób nowacyjny (zob. uwagi do art. 755). Pewne ograniczenie w tym zakresie wprowadzono jednak nowelizacją z 16.9.2011 r., dodając do art. 755 § 2¹, w myśl którego przepisu art. 731 nie stosuje się, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne dla odwrócenia grożącej szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków. Z kolei zgodnie z art. 755 § 2 zd. 1, w sprawach o ochronę dóbr osobistych zabezpieczenie polegające na zakazie publikacji może być udzielone tylko wtedy, gdy nie sprzeciwia się temu ważny interes publiczny. Uwzględniając wskazane zastrzeżenia przyjąć należy, iż w obecnym stanie prawnym nadal wszystkie rodzaje roszczeń niepieniężnych mogą zostać zabezpieczone w sposób nowacyjny.

Jeżeli ustawa zezwala na udzielenie nowacyjnego zabezpieczenia określonego roszczenia, możliwe jest **jednoczesne zabezpieczenie** tego samego roszczenia w sposób zarówno **nowacyjny**,

jak i konserwacyjny (np. w przypadku świadczeń alimentacyjnych sąd może zobowiązać obowiązującego do regularnego przekazywania uprawnionemu określonej sumy pieniężnej na mocy art. 753 i jednocześnie ustanowić na nieruchomości obowiązującego hipotekę przymusową, przewidzianą w art. 747 pkt 2 w celu zabezpieczenia okresowych świadczeń alimentacyjnych należnych w przyszłości).

Drugi podział zabezpieczeń wynikający z przepisów Części II KPC to **zabezpieczenie roszczeń pieniężnych** (Tytuł II Części II KPC) i „inne wypadki zabezpieczenia” (Tytuł III Części II KPC), czyli **zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych**. Z podziałem tym wiąże się istotna reguła wynikająca z przepisów. Katalog sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych ma charakter zamknięty, a zatem sąd może zastosować wyłącznie sposoby zabezpieczenia wskazane w ustawie (art. 747, 753, 754 KPC). Rozwiązanie takie ma na celu ochronę obrotu prawnego, a w szczególności ochronę praw strony bierniej postępowania zabezpieczającego (obowiązującego). Przyjęcie tego rozwiązania nie jest jednak możliwe w przypadku roszczeń niepieniężnych. Nie sposób enumeratywnie wymienić wszystkich rodzajów roszczeń niepieniężnych (*dare, facere, non facere, omittere, pati*), które mogą w praktyce podlegać zabezpieczeniu. Z tego powodu katalog sposobów zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych ma charakter otwarty, a sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych (art. 755 § 1 zd. 1).

Oba wskazane podziały zabezpieczeń wzajemnie zachodzą na siebie („**krzyżują się**”), co oznacza, że może występować konserwacyjne lub nowacyjne zabezpieczenie roszczenia pieniężnego, a także konserwacyjne lub nowacyjne zabezpieczenie roszczenia niepieniężnego.

6. 6. Przedmiot postępowania zabezpieczającego. Przedmiotem (istotą) postępowania zabezpieczającego jest **zabezpieczenie roszczenia**. Chodzi tu o roszczenie procesowe, czyli twierdzenie uprawnionego o istnieniu albo nieistnieniu określonego roszczenia materialnoprawnego, przedstawione sądowi celem wiążącego ustalenia tego istnienia albo nieistnienia. W KPC oprócz określenia „zabezpieczenie roszczenia” używany jest termin „**zabezpieczenie powództwa**” (np. art. 179 § 3, art. 187 § 2). Określenia te są synonimami i można się nimi posługiwać zamiennie.

7. 7. Nakaz zapłaty jako tytuł zabezpieczenia. W KPC zawarte są również przepisy dotyczące zabezpieczenia roszczeń, które zamieszczone zostały poza Częścią II Kodeksu. Chodzi tu w szczególności o art. 492 § 1, zgodnie z którym nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny **bez nadawania mu klauzuli** wykonalności. Jeżeli zatem został wydany nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, zbędne jest uzyskiwanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Nakaz zapłaty zastępuje to postanowienie. Nie ma zatem etapu rozpoznawczego postępowania zabezpieczającego, a niezbędne jest przeprowadzenie tylko etapu wykonawczego tego postępowania. Z powołanego przepisu wynika, że zbędne jest również nadawanie klauzuli wykonalności. Należy jednak przyjąć, że nadanie klauzuli jest konieczne w razie skierowania zabezpieczenia do majątku wspólnego małżonków. Znajdzie wówczas zastosowanie art. 743¹ (zob. uwagi do tego przepisu). Kwota zasądzona nakazem zapłaty wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi sumę, której złożenie przez dłużnika (obowiązującego) na rachunek depozytowy Ministra Finansów (zob. uwagi do art. 736, Nb 4) wystarcza do zabezpieczenia roszczenia. Jeżeli nakaz zapłaty zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu. Jest to konstrukcja zbliżona do sumy zabezpieczenia (zob. uwagi art. 736, Nb 3). Zbliżona jest dlatego, że nie obejmuje ona kosztów postępowania. Przyjąć można, choć nie wynika to wprost z przepisu, że również po wykonaniu zabezpieczenia (np. po ustanowieniu hipoteki przymusowej, czy zajęciu ruchomości), pozwany może wpłacić na rachunek depozytowy Ministra Finansów **sumę zabezpieczenia** i udzielone wcześniej zabezpieczenie upada (*argumentum per analogiam* z art. 742 § 1 zd. 2) – zob. też uwagi do art. 743, Nb 2 i do art. 745, Nb 3.

Powód, dysponując tytułem zabezpieczenia uregulowanym w art. 492 i wnosząc o dokonanie zabezpieczenia, jest zobowiązany wskazać sposób zabezpieczenia (§ 2). Zgodnie z ogólną zasadą z art. 749 KPC, niedopuszczalne jest wykonanie w tej sytuacji zabezpieczenia konserwacyjnego roszczenia pieniężnego przeciwko Skarbowi Państwa.

Ponieważ przy zastosowaniu art. 492 w ogóle nie było wydawane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, obowiązany w analizowanej sytuacji nie może wnieść zażalenia, o którym

mowa w art. 741. Może on jednak, na mocy odpowiednio stosowanego art. 742, złożyć **wniosek o uchylenie albo zmianę** uzyskanego *ex lege* zabezpieczenia, jeżeli podstawa zabezpieczenia odpadła, zmieniła się albo w ogóle nie istniała w chwili wydawania nakazu zapłaty (np. powód nie miał interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia, ponieważ dysponował zabezpieczeniem rzeczowym dochodzonej należności). Przed uwzględnieniem wniosku konieczne jest przeprowadzenie rozprawy. Powodowi przysługuje zażalenie na postanowienie uwzględniające wniosek, a wniesienie zażalenia wstrzymuje wykonanie zaskarżonego postanowienia. Z kolei na wniosek pozwanego sąd może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania.

Jak wskazał SA w Rzeszowie (post. z 28.3.2014 r., I ACZ 85/14, Legalis), zmiana zabezpieczenia jest możliwa, jeżeli odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia. Natomiast o ograniczeniu zabezpieczenia na podstawie art. 492 § 2 KPC sąd orzeka **według swojego uznania**.

Wskazać można również **dalsze przepisy**, zarówno kodeksowe, jak i pozakodeksowe, **regulujące postępowanie zabezpieczające**. W szczególności powołać należy następujące unormowania:

- 1) art. 91 pkt 2, art. 132 § 1¹, art. 179 § 3, art. 187 § 2, art. 445, 445¹, 479²⁸ § 1 pkt 3, art. 775, 791 § 5, art. 890¹, 911⁸ § 2, art. 1028 § 4, art. 1030, 1036 § 1 pkt 2, art. 1040, 1064⁷, 1110³–1110⁴, art. 1115¹, 1151², 1166, 1181–1182 KPC;
- 2) art. 10 ust. 2 KWU;
- 3) art. 135, art. 221 i art. 316 ust. 4 ustawy z 10.6.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 1937 ze zm.);
- 4) art. 152 PrGeolGórn;
- 5) art. 268 KSH;
- 6) art. 36–43, 146 ust. 3, art. 390 ust. 1 pkt 1 PrUp;
- 7) art. 12 ust. 2, 170, 259, 268–269, 286–287 i 336 PrRestr.

8. **Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym**. Jak wynika z art. 1144³ i n. 8 KPC, przepisy Części II KPC stosuje się odpowiednio do europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, uregulowanego w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 655/2014, chyba że art. 1144³ i n. KPC stanowią inaczej (zob. uwagi do tych przepisów).

9. **Zabezpieczenie kosztów**. Instytucją zbliżoną do zabezpieczenia roszczenia jest zabezpieczenie kosztów procesu. Ustawodawca przewidział to zabezpieczenie w dwóch sytuacjach, w których 9 ściążenie tych kosztów mogłoby być poważnie utrudnione lub wręcz niemożliwe. I tak:

- 1) jeżeli sąd po wniesieniu pozwu **dopuszcza tymczasowo** do podjęcia naglącej czynności procesowej osobę niemogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa, może uzależnić to od zabezpieczenia kosztów (art. 97 § 1);
- 2) powód, który nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, jest obowiązany na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów procesu (art. 1119). Szczegółowa regulacja tej kaucji, zwanej **kaucją aktoryczną**, zawarta jest w art. 1120–1128.

10. **Inne rodzaje zabezpieczeń**. Od instytucji zabezpieczenia roszczenia w ramach postępowania zabezpieczającego odróżnić należy zabezpieczenie dowodów (zob. art. 310 i n. oraz art. 1137), zabezpieczenie spadku (art. 633 i n. oraz art. 1139 i n.), a także postanowienia sądu, mocą których sąd uzależnia wykonanie orzeczenia od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia (art. 334, 388, 414). Przepisy o postępowaniu zabezpieczającym nie znajdują również zastosowania do zabezpieczeń o charakterze materialnoprawnym (np. zastawu, art. 306 i n. KC). Wyjątek w tym zakresie stanowi hipoteka przymusowa jako konserwacyjny sposób zabezpieczenia roszczenia pieniężnego albo niepieniężnego (art. 747 pkt 2, art. 755 § 1 zd. 1 *in fine*).

Od postępowania zabezpieczającego uregulowanego w Części II KPC należy również odróżnić postępowanie zabezpieczające unormowane w art. 36–43 PrUp. To ostatnie postępowanie nie służy bowiem zabezpieczeniu pojedynczego roszczenia, lecz ogółu roszczeń dochodzonych w postępowaniu upadłościowym, zaś jego przedmiotem jest zabezpieczenie całego majątku dłużnika, przeciwko któremu wszczęto postępowanie w przedmiocie **ogłoszenia upadłości**. Zgodnie jednak z art. 37 PrUp, w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania zabezpieczającego stosuje się odpowiednio przepisy KPC o postępowaniu zabezpieczającym. Mocą PrRestr

w art. 37 dodano zd. 2, który wyraźnie wyłącza zastosowanie art. 396 KPC w postępowaniu zabezpieczającym toczącym się w ramach postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości.

Analogiczną funkcję od 1.1.2016 r. pełnią **postępowania zabezpieczające przewidziane w PrRestr**. W art. 268–269 PrRestr przewidziano postępowanie zabezpieczające prowadzone w ramach postępowania układowego, zaś w art. 286–287 postępowanie zabezpieczające będące częścią postępowania sanacyjnego. Cechami wspólnymi tych postępowań jest ich służebna rola wobec jednego z postępowań restrukturyzacyjnych, fakultatywny charakter, a także odpowiednie stosowanie przepisów KPC o postępowaniu zabezpieczającym w sprawach nieuregulowanych w PrRestr (art. 269 i 287 PrRestr).

11 11. Zmiana terminologiczna. Nowelizacją z 2.7.2004 r. wprowadzono w postępowaniu zabezpieczającym istotną zmianę terminologiczną. Postanowienie, mocą którego sąd ustanawiał zabezpieczenie, nazywane było, przed wejściem w życie wskazanej nowelizacji, „zarządzeniem tymczasowym”. Zgodnie z obecną terminologią kodeksową jest to „**postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia**” (zob. np. art. 739, 743, 743¹, 748, 752⁴), „postanowienie o zabezpieczeniu” (zob. np. art. 752⁴ § 5 *in fine*), albo „postanowienie, którym udzielono zabezpieczenia” (np. art. 742 § 1).

12 12. Zabezpieczenie orzekane w postępowaniu karnym. Jak wynika z art. 292 § 1 KPK w obecnym brzmieniu, zabezpieczenie orzekane w postępowaniu karnym następuje w sposób wskazany w przepisach KPC, chyba że KPK stanowi inaczej. Wskazać zatem należy, że **w art. 291–294 KPK** zawarto regulacje szczególne dotyczące:

- 1) rodzajów roszczeń podlegających zabezpieczeniu w postępowaniu karnym;
- 2) przestępstw, w związku z którymi można orzec zabezpieczenie oraz
- 3) przebiegu postępowania zabezpieczającego prowadzonego w związku z postępowaniem karnym.

I tak, w myśl art. 291 § 1 KPK, w razie zarzucenia oskarżonemu popełnienia przestępstwa, za które lub w związku z którym można orzec grzywnę, świadczenie pieniężne, przepadek, środek kompensacyjny, zwrot korzyści majątkowej może **z urzędu** nastąpić zabezpieczenie wykonania orzeczenia na mieniu oskarżonego lub na mieniu stanowiącym korzyść majątkową osiągniętą z przestępstwa w rozumieniu art. 45 § 2 KK, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione. Z kolei, jak wynika z § 2 powołanego artykułu, zabezpieczenie wykonania orzeczenia przepadek lub zwrotu korzyści może nastąpić również na mieniu osoby fizycznej, prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, na którą zostało przeniesione mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa albo mienie podlegające przepadkowi. Osoba ta może wystąpić **z powództwem** przeciwko Skarbowi Państwa o ustalenie, że mienie lub jego część nie podlega przepadkowi. Do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy postępowanie egzekucyjne ulega zawieszeniu (art. 293 § 7 KPK).

Z urzędu może także nastąpić na mieniu oskarżonego zabezpieczenie wykonania orzeczenia o kosztach sądowych, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że bez takiego zabezpieczenia wykonanie orzeczenia w tym zakresie będzie niemożliwe albo znacznie utrudnione (art. 291 § 3 KPK). Jak zatem wynika z powołanych przepisów, w postępowaniu karnym, odmiennie niż w postępowaniu cywilnym, regułą jest orzekanie zabezpieczenia z urzędu (zob. uwagi do art. 732).

W postępowaniu karnym regułą jest, iż zabezpieczenie następuje **w sposób wskazany w KPK** (art. 292 § 1 KPK). Znajdują, zatem tutaj odpowiednie zastosowanie art. 747, 753 § 1 oraz art. 755 KPC (zob. uwagi do tych przepisów). Wyjątek w tym zakresie ustanowiony został w art. 292 § 2. Jak wynika z tego przepisu, zabezpieczenie grożącego przepadku następuje przez zajęcie ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych oraz przez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości. Zakaz ten podlega ujawnieniu w księdze wieczystej, a w jej braku, w zbiorze złożonych dokumentów. W miarę potrzeby może być ustanowiony zarząd nieruchomości oskarżonego. W art. 292a–292b KPK szczególnie uregulowano sposób zabezpieczenia w postaci przymusowego zarządu przedsiębiorstwa.

Postanowienie o zabezpieczeniu w postępowaniu karnym wydać może zarówno **sąd, jak i prokurator** prowadzący postępowanie przygotowawcze. Treść postanowienia o zabezpieczeniu została szczegółowo uregulowana w art. 293 § 2 KPK.

Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje **zażalenie** (art. 293 § 3 KPK). Zatem w postępowaniu karnym, odmiennie niż w postępowaniu cywilnym (zob. uwagi do art. 741 KPC), zażalenie przysługuje na każde postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, a nie tylko na postanowienie sądu I instancji.

Postanowienie o zabezpieczeniu z chwilą wydania stanowi „tytuł wykonawczy” (art. 293 § 5 KPK), a ściślej rzecz ujmując – tytuł zabezpieczenia (zob. wyżej Nb 3).

Zabezpieczenie udzielone w postępowaniu karnym **upada** w razie łącznego spełnienia dwóch przesłanek:

- a) gdy nie zostaną prawomocnie orzeczone: grzywna, przepadek, nawiązka, świadczenie pieniężne lub nie zostanie nałożony obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
- b) uprawniony nie wytoczył powództwa (w procesie cywilnym) o te roszczenia przed upływem 3 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia w tym przedmiocie w postępowaniu karnym (art. 294 § 1 KPK).

Przyjąć należy, że **3-miesięczny termin** do wytoczenia powództwa ma charakter prekluzyjny i nie podlega przywróceniu (wynika to z okoliczności, iż skutek prawny w postaci upadku zabezpieczenia następuje *ex lege* z upływem wskazanego terminu, nie ma zatem możliwości jego cofnięcia). Natomiast w razie wytoczenia powództwa we wskazanym terminie zabezpieczenie pozostaje w mocy, jeżeli w postępowaniu cywilnym sąd nie orzeknie inaczej (art. 294 § 2 KPK).

Do **wykonania** postanowień o zabezpieczeniu grzywny, świadczenia pieniężnego, środka kompensacyjnego oraz kosztów sądowych, w zakresie nieuregulowanym przepisami prawa karnego, mają zastosowanie przepisy KPC, zaś do wykonania postanowień o zabezpieczeniu przypadku mają zastosowanie przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 27a KKW). Jednakże, jak wynika z art. 293 § 6 KPK, czynności egzekucyjne w celu wykonania postanowienia o zabezpieczeniu nie są podejmowane, jeżeli zabezpieczenie nastąpiło na rzeczach, które oskarżony wcześniej wydał organowi procesowemu albo na rzeczach zatrzymanych na podstawie art. 217 i n. KPK. We wskazanych sytuacjach przeprowadzanie etapu wykonawczego postępowania zabezpieczającego staje się po prostu zbędne.

Regulacje KPC i KPK w zakresie postępowania zabezpieczającego znajdują również zastosowanie do roszczeń związanych z **przestępstwami skarbowymi**. Jak trafnie zauważa *J. Jagieła* (w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. przed art. 730, Nb 5), podstawą prawną tego rozwiązania jest art. 113 § 1 KKS, zgodnie z którym w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe stosuje się odpowiednio przepisy KPK, jeżeli przepisy KKS nie stanowią inaczej. Do KKS odwołano się też w art. 291 § 2 *in fine* KPK.

Trafnie zauważył SN w post. z 12.5.2004 r. (II KK 389/03, OSNwSK 2004, Nr 2, poz. 864), iż postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym na poczet roszczeń wynikających z treści prawomocnego wyroku w stadium postępowania wykonawczego może ulec zmianie, **uchyleniu** – stosownie do treści art. 742 § 1 KPC w zw. z art. 292 § 1 KPK, a zatem orzeczenie o zabezpieczeniu majątkowym nie stwarza trwałej sytuacji prawnej.

Z kolei w post. z 7.5.2009 r. (IV CSK 567/08, MoP 2010, Nr 15, s. 860 z glosą *M. Mulińskiego*, PPE 2013, Nr 1–3), SN wyraził budzący wątpliwości pogląd, iż w razie przysądzenia własności nieruchomości (art. 1000 § 1 i art. 1003 § 1 KPC), przewidziany w art. 292 KPK zakaz zbywania i obciążania nieruchomości nie wygasa. Uzasadniając swoje stanowisko SN uznał, iż zakazu zbywania i obciążania nieruchomości orzeczonego na podstawie art. 292 § 2 KPK nie można uznać za „prawo lub roszczenie osobiste” Skarbu Państwa, w rozumieniu art. 1000 § 1 KPC w zw. z art. 16 ust. 2 KWU. Jest to powstające w sposób określony w KPC i ujawnione w księdze wieczystej obciążenie nieruchomości dokonane w postępowaniu karnym, wynikające z publicznoprawnych uprawnień Państwa do zagwarantowania egzekucji wyroku sądowego wydanego w takim postępowaniu, do którego przepisy art. 1000 § 1 i art. 1003 § 1 KPC nie mają zastosowania i które nie wygasa w wyniku przysądzenia własności po sprzedaży egzekucyjnej nieruchomości.

Art. 730. [Podstawy zabezpieczenia]

§ 1. W każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia.

§ 2. Sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku. Po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.

Spis treści

	Nb		Nb
1. Dopuszczalność zabezpieczenia	1	8. Czasowe granice zabezpieczenia	8
2. Zabezpieczenie roszczenia dochodzonego przed sądem polubownym	2	9. Ponowne wszczęcie postępowania zabezpieczającego	9
3. Dopuszczalność drogi sądowej	3	10. Zabezpieczenie a nadzwyczajny środek zaskarżenia	10
4. Jurysdykcja krajowa	4	11. Orzecznictwo	11
5. Wyłączone egzekucja i zabezpieczenie	5	12. Orzeczenia niepodlegające wykonaniu w drodze egzekucji	12
6. Odrzucenie wniosku	6	13. Kwestia zabezpieczenia kosztów procesu	13
7. Moment wszczęcia postępowania zabezpieczającego	7	14. Odesłanie	14

1 1. **Dopuszczalność zabezpieczenia.** Paragraf 1 komentowanego przepisu reguluje kwestię dopuszczalności zabezpieczenia. Wynika z niego, iż zabezpieczenie może być udzielone w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd państwowy lub sąd polubowny. Warunkiem dopuszczalności zabezpieczenia jest zatem okoliczność, że określone roszczenie może być dochodzone w postępowaniu przed sądem powszechnym lub przed sądem polubownym. W przypadku postępowania przed sądem powszechnym chodzić może zarówno o **proces, jak i o postępowanie nieprocesowe**. Okoliczność tę potwierdza brzmienie art. 732, w którym jest mowa o wszczęciu postępowania rozpoznawczego z urzędu, a możliwość takiego wszczęcia postępowania dotyczy właśnie postępowania nieprocesowego. Zabezpieczenie jest dopuszczalne również w sytuacji, gdy orzeczenie wydane w postępowaniu rozpoznawczym nie nadaje się do wykonania w drodze egzekucji. Możliwe jest zatem uzyskanie zabezpieczenia nie tylko w sprawie o zasądzenie świadczenia, lecz także w **sprawie o ustalenie** istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (art. 189), a także w sprawie **o ukształtowanie** stosunku prawnego.

2 2. **Zabezpieczenie roszczenia dochodzonego przed sądem polubownym.** W art. 730 § 1 mowa jest o możliwości żądania zabezpieczenia w każdej sprawie cywilnej rozpoznawanej przez sąd polubowny. A. Jakubecki (w: A. Jakubecki, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 730, Nb 2) trafnie zatem wskazuje, że nie jest przeszkodą do udzielenia zabezpieczenia przez sąd państwowy okoliczność, iż w sprawie zawarto umowę o poddanie jej rozstrzygnięcia sądowi polubownemu. Z kolei, jak wynika z art. 1166 w zw. z art. 1158 § 1, w przypadku postępowania toczącego się przed sądem polubownym właściwy do udzielenia zabezpieczenia jest **sąd państwowy**, czyli sąd powszechny, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny. Dotyczy to również sytuacji, w której miejsce postępowania przed sądem polubownym znajduje się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej lub nie jest oznaczone.

Ponadto ustawodawca, wprowadzając do KPC Część V obejmującą regulację sądownictwa polubownego (ustawa z 28.7.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. Nr 178, poz. 1478), przewidział **możliwość udzielenia** zabezpieczenia **przez sam sąd polubowny**. Zgodnie bowiem z art. 1181 § 1, jeżeli strony nie uzgodniły inaczej, sąd polubowny na wniosek strony, która uprawdopodobniła dochodzone roszczenie, może postanowić o zastosowaniu takiego sposobu zabezpieczenia, który uzna za właściwy ze względu na przedmiot sporu. Z przepisu tego wynika, że sąd polubowny, w przeciwieństwie do sądu państwowego, nie jest ograniczony w zakresie sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych (zob. uwagi do art. 747), „jeżeli strony nie uzgodniły inaczej” (art. 1181 § 1 *in initio*). Oznacza to, iż strony zapisu na sąd polubowny mogą w samym zapisie (lub w późniejszej umowie modyfikującej zapis) ograniczyć katalog sposobów zabezpieczenia możliwych do zastosowania przez sąd polubowny. Z treści art. 1181 (w szczególności z § 1 tego przepisu) wynika jednak, iż strony zapisu na sąd polubowny nie mogą całkowicie pozbawić sądu arbitrażowego kompetencji do wydawania postanowień w przedmiocie zabezpieczania roszczeń. Podobnie, jak sąd państwowy, sąd polubowny, wydając postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, może uzależnić jego wykonanie od złoże-

nia stosownego zabezpieczenia (kaucji) przez uprawnionego. Na wniosek strony sąd polubowny może ponadto zmienić lub uchylić wydane wcześniej postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (art. 1181 § 2, który jest *sui generis* odpowiednikiem art. 742, zob. uwagi do tego przepisu).

Postanowienie sądu polubownego o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu po nadaniu mu **klauzuli wykonalności** przez sąd państwowy. Nadanie klauzuli wykonalności następuje przy odpowiednim zastosowaniu art. 1214 § 2 i 3 oraz art. 1215. Jeżeli zatem postanowienie sądu polubownego o udzieleniu zabezpieczenia zostało wydane na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, odmowa nadania mu klauzuli wykonalności – zgodnie z art. 1214 § 3 w zw. z art. 1181 § 3 – może nastąpić w trzech sytuacjach:

- 1) jeżeli według przepisów KPC spór nie może być poddany pod rozstrzygnięcie sądu polubownego;
- 2) jeżeli wykonanie postanowienia sądu polubownego o udzieleniu zabezpieczenia byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego);
- 3) jeżeli wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta pozbawia konsumenta ochrony przyznanej mu bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa właściwego dla umowy, której stroną jest konsument, a gdy prawem właściwym dla tej umowy jest prawo wybrane przez strony – ochrony przyznanej konsumentowi bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa, które byłoby właściwe w braku wyboru prawa.

Z art. 1215 § 1 w zw. z art. 1181 § 3 wynika, że o stwierdzeniu wykonalności **postanowienia** sądu polubownego w przedmiocie zabezpieczenia **wydanego za granicą** sąd państwowy orzeka po przeprowadzeniu rozprawy. Odmowa stwierdzenia wykonalności (tj. odmowa nadania klauzuli wykonalności postanowieniu o zabezpieczeniu wydanemu za granicą) może nastąpić w oparciu o wymienione wyżej dwie przesłanki z art. 1214 § 3, a ponadto wówczas, gdy strona postępowania klauzulowego prowadzonego przez sąd państwowy wykaże, że wystąpiły stosowane odpowiednio przesłanki wymienione w art. 1215 § 2.

Jak wskazuje S. Cieślak, istotnym problemem jest skutek, do jakiego może doprowadzić równoległe prowadzenie dwóch postępowań o udzielenie zabezpieczenia, a mianowicie wydanie rozbieżnych decyzji w przedmiocie zabezpieczenia przez sąd państwowy oraz przez sąd arbitrażowy (S. Cieślak, Stosunek postępowania arbitrażowego, s. 25 i n.). Żaden przepis KPC nie zakazuje jednoczesnego prowadzenia dwóch postępowań zabezpieczających ani nie określa konsekwencji wydania dwóch rozbieżnych postanowień w przedmiocie zabezpieczenia w tej samej sprawie. Wydaje się, że taka rozbieżność wymaga rozstrzygnięcia sądu państwowego, który powinien wydać w tym przedmiocie odpowiednie postanowienie. *De lege ferenda* postulować jednak należy unormowanie tej kwestii w części piątej KPC. Rozwiązaniem opisanego problemu mogłoby być umowne wyłączenie przez strony zapisu na sąd polubowny kompetencji sądu państwowego w zakresie orzekania w przedmiocie zabezpieczenia. Jednakże zdecydowana większość doktryny opowiada się przeciwko dopuszczalności takiego wyłączenia, przyjmując, iż komentowany przepis oraz art. 1166 mają charakter *iuris cogentis* (zob. T. Ereciński, K. Weitz, Zabezpieczenie roszczeń, s. 261; takie stanowisko zajmują też A. Górski, Postępowanie zabezpieczające przed sądem polubownym, s. 972; W. Głodowski, Zabezpieczenie roszczeń, s. 100; odmiennie M. Kocur, Zabezpieczenie roszczeń, s. 797).

Trafnie również zauważa S. Cieślak (*tenże*, Stosunek postępowania arbitrażowego, s. 26), iż dokonując wyboru jednego z alternatywnych postępowań w celu zabezpieczenia roszczenia procesowego (w postępowaniu zabezpieczającym bądź w ramach postępowania arbitrażowego), uprawniony powinien mieć świadomość występujących różnic przy udzielaniu zabezpieczenia w każdej z tych dróg procesowych. Jak wskazuje powoływany autor, przy udzielaniu zabezpieczenia przez sąd polubowny **odpada element „zaskoczenia”** obowiązanego, zgodnie bowiem z art. 1183 KPC, w postępowaniu przed sądem polubownym strony powinny być traktowane równoprawnie. Każda ze stron ma prawo do wysłuchania i przedstawienia swoich twierdzeń oraz dowodów na ich oparciu. Podzielić należy pogląd S. Cieślaka (*tenże*, Stosunek postępowania arbitrażowego, s. 26), iż przepis ten ma charakter bezwzględnie obowiązujący i dotyczy również orzekania przez sąd arbitrażowy w przedmiocie zabezpieczenia. Tymczasem regułą jest, że sąd państwowy rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia na posiedzeniu niejawnym (art. 735 § 1, zob. uwagi do tego przepisu).

Przed wszczęciem postępowania arbitrażowego udzielenie zabezpieczenia jest możliwe **wyłącznie w postępowaniu zabezpieczającym**, co wynika ze specyfiki konstituowania się sądu arbitrażowego (*S. Cieślak*, Stosunek postępowania arbitrażowego).

- 3 **3. Dopuszczalność drogi sądowej.** Skoro zabezpieczenie jest dopuszczalne w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd państwowy lub sąd polubowny przyjąć należy, że podstawowym warunkiem dopuszczalności zabezpieczenia jest dopuszczalność drogi sądowej **lub drogi postępowania przed sądem polubownym**. Innymi słowy dopuszczalne jest zabezpieczenie takich roszczeń, których dochodzić można przez sądem powszechnym lub przed sądem polubownym (art. 730 § 1). Dopuszczalność drogi sądowej należy oceniać w szczególności na podstawie art. 1 i 2, zaś dopuszczalność drogi postępowania przed sądem polubownym – na podstawie art. 1157.

Od reguły tej przewidziany został wyjątek, a mianowicie mimo dopuszczalności drogi sądowej **nie jest dopuszczalne konserwacyjne zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa** (art. 749; zob. uwagi do tego artykułu).

- 4 **4. Jurysdykcja krajowa.** Kolejnym, oprócz dopuszczalności drogi sądowej, warunkiem dopuszczalności zabezpieczenia jest jurysdykcja krajowa. Ustalenia istnienia jurysdykcji krajowej na etapie orzekania o zabezpieczeniu należy dokonać na podstawie przepisów KPC, przepisów Unii Europejskiej oraz umów międzynarodowych, których Polska jest stroną. Jak wynika z art. 1110³ § 1 zd. 1, **przepisy o podstawach jurysdykcji** krajowej w procesie oraz w postępowaniu nieprocesowym stosuje się odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym. Jak wskazuje *M.P. Wójcik* (w: *A. Jakubecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 1110³, Nb 3), rozwiązanie przyjęte w art. 1110³ nie przyjmuje z formalnego punktu widzenia założenia, że jurysdykcja sądów polskich w sprawie głównej (rozstrzyganej w postępowaniu rozpoznawczym) obejmuje również postępowanie zabezpieczające w tej sprawie. Nie można, więc mówić o jurysdykcji pochodnej w postępowaniu zabezpieczającym, czy też o swego rodzaju jurysdykcyjnym łączniku *lex causae*. Zastosowana regulacja, przewidująca, że przepisy o podstawach jurysdykcji w procesie i w postępowaniu nieprocesowym stosuje się odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym, w zasadzie prowadzi jednak – zdaniem powołanego autora – do analogicznych rezultatów.

Zatem można jednak w pewnym uproszczeniu przyjąć, iż jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym zależy od istnienia tej jurysdykcji w postępowaniu rozpoznawczym prowadzonym w sprawie, w której ma być wydane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Jeżeli jurysdykcja w postępowaniu głównym zgodnie z umową międzynarodową, konwencją lub prawem wspólnotowym służy **sądom kilku różnych państw**, to każdy z nich może dokonać zabezpieczenia w sprawie.

M.P. Wójcik (w: *A. Jakubecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 1110³, Nb 5) zwraca uwagę na sytuację, w której w toku postępowania rozpoznawczego, ale przed wszczęciem postępowania zabezpieczającego, **odpadną podstawy jurysdykcji**. W takiej sytuacji, zgodnie z zasadą *perpetuatio iurisdictionis* (art. 1097) postępowanie rozpoznawcze prowadzone jest nadal, jednakże na podstawie art. 1110³ § 1 zajdzie brak jurysdykcji krajowej dla zabezpieczenia dochodzonego roszczenia.

Jednakże przepis szczególny może regulować jurysdykcję krajową w postępowaniu zabezpieczającym odmiennie, niż by to wynikało z reguły ogólnej zawartej w art. 1110³ § 1 zd. 1 KPC. Przepisem statuującym odmienną jurysdykcję w postępowaniu zabezpieczającym jest w szczególności **art. 35 rozporządzenia Nr 1215/2012**, zgodnie z którym wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, przewidzianych w prawie państwa członkowskiego, może zostać wniesiony do sądu tego państwa także wówczas, gdy na podstawie niniejszego rozporządzenia sprawa główna należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego. Analogiczna regulacja została zawarta w art. 24 Konwencji z Lugano. Przepisy te zdecydowanie zwiększają efektywność zabezpieczenia uzyskiwanego w sprawach transgranicznych. W wielu bowiem wypadkach zdarza się, że majątek obowiązanego, do którego można skierować zabezpieczenie, bądź też osoby albo rzeczy, których zabezpieczenie dotyczy, znajdują się w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej i sąd rozpoznający sprawę nie mógłby skutecznie udzielić zabezpieczenia.

Mając na względzie tę okoliczność, ustawodawca polski rozszerzył powołaną regułę zawartą w przepisach prawa wspólnotowego. Zgodnie z art. 1110³ § 2, jurysdykcja krajowa w po-

stępowaniu zabezpieczającym istnieje także wtedy, gdy zabezpieczenie może być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej lub wywołać skutek w Rzeczypospolitej Polskiej. Zatem wykazując istnienie jurysdykcji krajowej, uprawniony powinien we wniosku o udzielenie zabezpieczenia wskazać, iż na terytorium RP znajduje się mienie bądź inne niż własność prawa, do których może być skierowane zabezpieczenie, albo też w Polsce przebywa osoba, której wykonanie zabezpieczenia dotyczy (np. w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej). Przepis art. 1110³ § 2 dotyczy jurysdykcji krajowej na obu etapach postępowania zabezpieczającego, a zatem polski sąd powszechny orzeka w przedmiocie zabezpieczenia, zaś polskie organy (w szczególności egzekucyjne) wykonują postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia.

Odmienny jest natomiast zakres zastosowania art. 1110⁴ § 2 w zw. z § 1. Wynika z niego, iż do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy, w których zabezpieczenie ma być wykonane lub jest wykonywane w RP. Podkreślić należy, iż **wyłączna jurysdykcja krajowa**, o której mowa w tym przepisie, dotyczy jedynie etapu wykonawczego postępowania zabezpieczającego (zob. Nb 3 do wprowadzenia).

Zgodnie z art. 1105 § 1, strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umówić się na piśmie o poddanie jurysdykcji sądów państwa obcego wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw o prawa majątkowe, wyłączając jurysdykcję sądów polskich, jeżeli umowa taka jest skuteczna według prawa mającego do niej zastosowanie w państwie obcym (*derogatio iurisdictionis*). Umowa taka może obejmować postępowanie rozpoznawcze oraz postępowanie zabezpieczające, może też ona ograniczać się do postępowania rozpoznawczego, pozostawiając tym samym jurysdykcję sądów polskich w zakresie postępowania zabezpieczającego. W świetle prawa polskiego dopuszczalna jest też umowa, mocą której strony ustanawiają jurysdykcję sądów polskich w zakresie udzielania zabezpieczenia. W myśl jednak art. 1110³ § 1 zd. 2, **bezskuteczna jest umowa** wyłączająca jurysdykcję sądów polskich, jeżeli wyłącza ona jurysdykcję jedynie w postępowaniu zabezpieczającym. Jak wskazuje *M.P. Wójcik* (w: *A. Jakubecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 1110³, Nb 6), tego typu umowa sprawiałaby, iż w zakresie spraw rozpoznawanych przez sądy polskie niemożliwe byłoby skuteczne wykonanie zabezpieczenia.

5. Wyłączona egzekucja i zabezpieczenie. Poza niedopuszczalnością drogi sądowej i brakiem 5 jurysdykcji krajowej niedopuszczalność zabezpieczenia zachodzi także wówczas, gdy wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia zostały objęte **rzeczy lub prawa**, z których egzekucja jest wyłączona (art. 743 § 1 w zw. z art. 829 i n.).

6. Odrzucenie wniosku. Jeżeli warunki dopuszczalności zabezpieczenia opisane w Nb 1–5 nie 6 zostały spełnione, następuje odrzucenie wniosku o **udzielenie zabezpieczenia** i niedopuszczalne jest również orzeczenie zabezpieczenia z urzędu. Na postanowienie sądu o odrzuceniu wniosku z powodu niedopuszczalności zabezpieczenia przysługuje **zażalenie** (art. 741).

7. Moment wszczęcia postępowania zabezpieczającego. Postępowanie zabezpieczające może 7 być wszczęte przed wszczęciem postępowania rozpoznawczego, jednocześnie z wszczęciem postępowania rozpoznawczego, a także w toku postępowania rozpoznawczego. Udzielenie zabezpieczenia może również nastąpić **w trakcie zawieszenia** postępowania rozpoznawczego (art. 179 § 3). Jak trafnie zauważa *J. Jagieła* (w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 9), udzielenie zabezpieczenia roszczenia jest dopuszczalne także w toku postępowania o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu zarówno od sądu powszechnego, jak i od innego organu, np. od sądu polubownego, od komisji pojednawczej w sprawach pracowniczych oraz aktowi notarialnemu, w którym dłużnik poddał się egzekucji (art. 777 § 1 pkt 4, 5 i 6 KPC). Z kolei SN w post. z 24.2.1999 r. (III CKN 182/98, OSN 1999, Nr 9, poz. 157, z krytycznymi głosami *W. Sługiewicza*, Rej. 2000, Nr 5, s. 128 i *M. Lewandowskiego*, PE 2000, Nr 4(40) oraz *tenże*, Odpowiednie stosowanie przepisów o procesie, s. 44) przyjął, iż dopuszczalne jest w postępowaniu klauzulowym zabezpieczenie, polegające na nakazaniu wpisu w księdze wieczystej zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości do czasu zakończenia tego postępowania. Zauważyć jednak należy, iż udzielenie zabezpieczenia **na etapie postępowania klauzulowego** ma charakter wyjątkowy, ponieważ – co do zasady – wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia jego złożenia (art. 781¹, zob. uwagi do tego przepisu). Jeżeli zatem postępowanie klauzulowe nie ulega przedłużeniu, wniosek uprawnionego o udzielenie zabezpieczenia podlega oddaleniu z powodu braku interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia.

Zabezpieczenie roszczenia nie jest natomiast, co do zasady, dopuszczalne **po uzyskaniu** przez wierzyciela **tytułu wykonawczego**, ponieważ mając tytuł wykonawczy, wierzyciel może skierować sprawę na drogę postępowania egzekucyjnego. Wyjątek od tej reguły został przewidziany w art. 730 § 2 zd. 2, zgodnie z którym po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił. Przepis ten dotyczy w szczególności sytuacji, w której sąd w postępowaniu rozpoznawczym uwzględnił roszczenie o przyszłe powtarzające się świadczenia na podstawie art. 190. Zgodnie z nim, można dochodzić przyszłych powtarzających się świadczeń, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego. Jeżeli zatem sąd w wyroku zasądził przyszłe powtarzające się świadczenia (np. alimenty albo rentę), to świadczenia, których termin spełnienia jeszcze nie nadszedł, nie mogą zostać zaspokojone w postępowaniu egzekucyjnym, możliwe jest jednak ich zabezpieczenie w ramach postępowania zabezpieczającego. Jak wskazuje *J. Jagiela* (w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 3), zabezpieczenie takich roszczeń może polegać zarówno na zobowiązaniu obowiązanego do zapłaty uprawnionemu okresowo określonej sumy pieniężnej (zabezpieczenie nowacyjne, zob. Nb 5 do wprowadzenia), jak i na zapewnieniu płatności tych świadczeń w przyszłości, jeżeli ze względu na zachowanie się obowiązanego, np. wyzbywanie się majątku, zachodzi wątpliwość, czy zaspokojenie tych roszczeń będzie możliwe w przyszłości (zabezpieczenie konserwacyjne).

Zabezpieczenie roszczenia po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego możliwe jest także wtedy, gdy sąd w wyroku rozłożył świadczenie **na raty** lub odroczył spełnienie świadczenia (art. 320, zob.: *J. Jagiela*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, art. 730, Nb 4; *A. Jakubecki*, w: *A. Jakubecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 730, Nb 5).

Jak wskazuje *J. Jagiela* (*K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 5), pomimo iż w art. 730 § 2 mowa jest o zabezpieczeniu udzielanym po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego, należy przyjąć, że przepis ten stosuje się **od chwili uzyskania** przez uprawnionego orzeczenia sądowego (**tytułu egzekucyjnego**) nieprawomocnego (natychmiast wykonalnego) albo prawomocnego, a nie dopiero po nadaniu temu orzeczeniu klauzuli wykonalności. Dodać należy, iż w sytuacji unormowanej w art. 730 § 2 wniosek o udzielenie zabezpieczenia może zostać złożony łącznie z wnioskiem o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności.

W wypadku uregulowanym w art. 730 § 2 uprawniony, składając wniosek o udzielenie zabezpieczenia, nie ma obowiązku uprawdopodobniać roszczenia, gdyż roszczenie zostało już ustalone w wydanym orzeczeniu sądowym. Konieczne jest natomiast wykazanie interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia (art. 730¹ § 1, zob. uwagi do tego przepisu). Zdaniem *J. Jagiela* (w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 4), **interes prawny** powinien być wykazany także w tych sprawach, w których nie jest wymagane uprawdopodobnienie istnienia tego interesu, jeżeli zabezpieczenie ma być orzeczone w toku sprawy, np. w sprawach o alimenty (art. 753 § 1 KPC). Interes prawny w uzyskaniu zabezpieczenia polega tu, zdaniem powołanego autora, na zapewnieniu wykonania wydanego orzeczenia.

Poza wskazanymi wyjątkami wierzyciel dysponujący tytułem wykonawczym nie może uzyskać zabezpieczenia. Jeżeli jednak wierzyciel, mając tytuł wykonawczy, złoży wniosek o udzielenie zabezpieczenia, to w razie stwierdzenia przez sąd, że świadczenie ustalone w tytule jest już wymagalne, nastąpi **oddalenie wniosku** z powodu braku interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia.

8 8. Czasowe granice zabezpieczenia. Przepisy KPC nie zawierają regulacji, która określałaby granice czasowe orzeczonego zabezpieczenia (*J. Jagiela*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 13). Oznacza to, iż zabezpieczenie jest udzielane przez sąd **na czas nieoznaczony**. Przyjmując jednak należy, iż sąd w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia może określić termin, po upływie którego zabezpieczenie wygasa. Wskazanie takiego terminu powinno mieć jednak charakter zupełnie wyjątkowy. Określając ten termin, sąd powinien kierować się dyrektywą zawartą w art. 730¹ § 3 KPC (*J. Jagiela*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 13).

9 9. Ponowne wszczęcie postępowania zabezpieczającego. Nie jest dopuszczalne wznowienie postępowania zabezpieczającego (*M. Iżykowski*, Zmiana i uchylenie zarządzenia tymczasowego,

s. 65; *M. Sawczuk*, Wznowienie postępowania cywilnego, s. 70, *J. Jagiela*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 8). Jeżeli wszczęte uprzednio postępowanie zabezpieczające nie zapewniło uprawnionemu skutecznej ochrony prawnej (zwrot, oddalenie, odrzucenie wniosku o udzielenie zabezpieczenia, uchylenie albo upadek zabezpieczenia), powinien on wystąpić z **kolejnym wnioskiem** o udzielenie zabezpieczenia (zob. uwagi do art. 736).

10. Zabezpieczenie a nadzwyczajny środek zaskarżenia. Dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia po wniesieniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia w postępowaniu rozpoznawczym (skargi kasacyjnej, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, skargi o wznowienie postępowania, skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, zob. *J. Jagiela, K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, art. 730, Nb 8; *T. Ereciński*, w: *T. Ereciński*, KPC. Komentarz, t. 3, 2009, uw. do art. 730, Nb 10). Pamiętać jednak należy o ograniczeniu wynikającym z art. 730 § 2 zd. 2 (zob. Nb 7), a także o art. 734 zd. 3 *in fine*, zgodnie z którym **SN nie orzeka** w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia. Przyjąć, zatem należy, że po wniesieniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia skierowanego do SN zabezpieczenie może zostać udzielone przez sąd I instancji (zob. również uwagi do art. 734, Nb 7).

Możliwe jest również udzielenie zabezpieczenia w czasie toczącego się postępowania o **stwierdzenie wykonalności** orzeczenia sądu zagranicznego albo ugody zawartej przed takim sądem (art. 1150 i n. KPC, zob. *J. Jagiela, K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015.). Przyjąć należy, iż dotyczy to również postępowania w przedmiocie uznania orzeczenia sądu zagranicznego albo ugody zawartej przed takim sądem (art. 1145 i n. KPC).

11. Orzecznictwo. Jak trafnie przyjął SN w uchw. z 21.7.2010 r. (III CZP 49/10, OSNC 2011, Nr 1, poz. 7 z glosami: *R.L. Kwaśnickiego*, MoP 2011, Nr 21, s. 10 i *K. Skrodzkiego*, PiP 2011, Nr 12, s. 124 oraz glosami krytycznymi: *M. Marcysiak* i *M. Godlewskiego*, Lex/el. 2011 i 2012), a także SA we Wrocławiu (post. z 19.1.2012 r., I ACZ 45/12, Legalis) i SA w Gdańsku (post. z 25.2.2016 r., V ACz 108/16, Glosa 2016, Nr 4, s. 30 i n.), dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o **stwierdzenie nieważności uchwały** współników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu zmian na podstawie tej uchwały. Stosownie do art. 730 § 1, w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia. Według art. 730 § 2, sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku. Nie ulega wątpliwości, że także w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały współników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 252 § 1 KSH) może zostać udzielone zabezpieczenie zarówno przed wszczęciem postępowania, jak i w jego toku, ustawa nie wskazuje jednak sposobu zabezpieczenia. Przedmiotem sprawy o stwierdzenie nieważności uchwały współników nie jest roszczenie pieniężne, zatem do jego zabezpieczenia ma zastosowanie art. 755 (zob. uwagi do tego przepisu), który nakazuje sądowi udzielić zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia należy kierować się ogólną dyrektywą postępowania zabezpieczającego wyrażoną w art. 730¹ § 3, a zatem sąd powinien uwzględnić interesy stron w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązanego nie obciążać ponad potrzebę.

W post. z 26.8.2010 r. (I ACZ 937/10, Legalis) SA w Krakowie uznał, że żądanie zabezpieczenia roszczenia o **nakazanie złożenia oświadczenia** woli o przeniesieniu na wnioskodawców odrębnej własności lokalu przez zakazanie uczestnikowi zbywania i obciążania ograniczonymi prawami rzeczowymi prawa własności nieruchomości, na której posadowiony jest budynek z opisanym lokalem, podlega oddaleniu, jako nieadekwatny sposób zabezpieczenia wobec roszczenia. Pogląd wyrażony w powołanym postanowieniu budzi jednak wątpliwości, trudno bowiem wskazać inny, skuteczny sposób zabezpieczenia roszczenia wymienionego w tym orzeczeniu, nie sposób również zgodzić się z twierdzeniem sądu o nieadekwatności sposobu zabezpieczenia przedstawionego przez uprawnionych we wniosku o udzielenie zabezpieczenia do rodzaju dochodzonego roszczenia.

W post. z 9.9.2010 r. (I ACZ 1014/10, Legalis) Sąd Apelacyjny w Krakowie przyjął, że w ramach postępowania o zabezpieczenie – co do zasady – sąd nie czyni stanowczych **ustaleń faktycznych**, a jedynie ocenia w niezbędnych granicach przedstawiane okoliczności przez

pryzmat uprawdopodobnienia faktów istotnych dla zabezpieczenia (zob. bliżej na temat uprawdopodobnienia – uwagi do art. 730¹ Nb 5–6).

W post. z 27.1.2011 r. (I ACZ 75/11, MoPH 2011, Nr 1, s. 71) Sąd Apelacyjny w Białymstoku przyjął, że okoliczność, iż roszczenie przedstawione do zabezpieczenia podlega **odruczeniu** na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 KPC, nie oznacza, iż odrzucony winien być także wniosek o udzielenie zabezpieczenia wniesiony przed wytoczeniem powództwa. Przepisów o pozwie nie stosuje się, bowiem do pism wszczynających postępowania uboczne, wпадkowe.

12 12. Orzeczenia niepodlegające wykonaniu w drodze egzekucji. Wobec treści art. 730 § 1 nie powinna budzić obecnie wątpliwości możliwość zabezpieczenia powództwa także w tych sprawach, w których orzeczenie sądowe co do istoty sprawy nie podlega wykonaniu w trybie egzekucyjnym. Konieczną przesłanką do uzyskania zabezpieczenia nie jest już bowiem uprawdopodobnienie, że brak zabezpieczenia pozbawi wierzyciela możliwości uzyskania zaspokożenia lub że jest to konieczne dla zabezpieczenia wykonalności orzeczenia w sprawie. Dla uzyskania zabezpieczenia w świetle art. 730¹ § 1 wymagane jest obecnie uprawdopodobnienie istnienia interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. Pojęcie **interesu prawnego** według treści art. 730¹ § 2 obejmuje zaś również te przypadki, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni **osiągnięcie celu postępowania** w sprawie.

13 13. Kwestia zabezpieczenia kosztów procesu. W literaturze wyrażany jest pogląd, że przepisy o postępowaniu zabezpieczającym nie mają zastosowania do roszczeń o zwrot kosztów procesu (por. *J. Jagieła*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 12). Dla uzasadnienia tego poglądu podnoszone są argumenty wskazujące na **akcesoryjny charakter** roszczenia o zwrot kosztów procesu oraz uzależnienie jego istnienia od wyniku sprawy. Autorzy prezentujący to stanowisko odwołują się również do poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w post. z 3.6.1971 r. (I CZ 57/71, OSPiKA 1972, Nr 6, poz. 105 z aprobowaną glosą *W. Broniewicza*). Wydaje się, że kwestia ta wymaga jednak ponownego rozważenia, z uwagi na odnoszące się do niej istotne zmiany w stanie prawnym obowiązującym od 5.2.2005 r.

Wymaga podkreślenia, że podstawowym argumentem, który posłużył SN do zajęcia powołanego wyżej stanowiska, było odwołanie się do treści obowiązującego wcześniej art. 730 § 1. Przepis ten stanowił, że zabezpieczenia można się domagać w celu zabezpieczenia roszczenia, które jest dochodzone. Na tle tego przepisu SN stwierdził, że przedmiotem zabezpieczenia może być tylko to, co jest przedmiotem powództwa lub wniosku wszczynającego postępowanie nieprocesowe, a celem zabezpieczenia jest zapewnienie powodowi względnie wnioskodawcy realizacji wyroku orzekającego o jego roszczeniu albo postanowienia kończącego co do istoty postępowanie nieprocesowe. Sąd Najwyższy uznał zaś, że roszczenie o zwrot kosztów procesu nie może być przedmiotem powództwa i wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego. Stąd stwierdzenie o ich akcesoryjnym charakterze uznał za istotny argument przemawiający **przeciwko możliwości** ich zabezpieczenia.

Nie ulega zaś wątpliwości, że jednym z podstawowych założeń zmian dokonanych w 2005 r. w postępowaniu zabezpieczającym było poszerzenie możliwości udzielenia zabezpieczenia. Wskazuje na to wyraźnie znowelizowany art. 730 § 1 poprzez stwierdzenie, że zabezpieczenie może być udzielone w każdej sprawie cywilnej. Przepis ten nie ogranicza możliwości zabezpieczenia wyłącznie do roszczeń objętych żądaniem pozwu, jak czynił to art. 730 § 1 w dawnym brzmieniu.

Jedynie posiłkowym argumentem, którego użył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego wyżej postanowienia z 3.6.1971 r., było stwierdzenie, że roszczenie o zwrot kosztów procesu zależy od wyniku końcowego rozstrzygnięcia w sprawie i wówczas dopiero staje się aktualne orzekanie o tym roszczeniu. Fakt, że roszczenie o zwrot kosztów procesu zależy od wyniku sprawy, nie rzutuje jednak na ocenę jego wiarygodności w ten sposób, że jest ona wyłączona. Jeżeli bowiem sąd uznaje za wiarygodne dochodzone roszczenie, to tym samym można uznać za wiarygodne zależne od niego roszczenie o zwrot kosztów procesu.

W obecnym stanie prawnym nie ma zaś przeszkód do dokonania zabezpieczenia roszczeń jeszcze **niewymagalnych** (por. *T. Ereciński*, w: *T. Ereciński*, KPC. Komentarz, t. 3, 2009, uw. do art. 730, Nb 10; *A. Jakubecki*, w: *A. Jakubecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 730, Nb 7; post. SA w Katowicach z 19.3.2015 r., V ACz 232/15, Legalis).

Przy ocenie dopuszczalności zabezpieczenia kosztów procesu nie można też pominąć treści art. 736 § 3. Przepis ten stanowi, że **suma zabezpieczenia** może obejmować także przewidywane

koszty postępowania. Wskazanie przez uprawnionego sumy zabezpieczenia przy dochodzeniu roszczeń pieniężnych nie ogranicza się do uczynienia zadość wymogom formalnym wniosku o udzielenie zabezpieczenia (art. 736 § 1). Suma zabezpieczenia ma bowiem określać zakres żądanego zabezpieczenia (por. w tym zakresie uwagi do art. 736). Nadto jej złożenie przez obowiązanego na rachunek depozytowy Ministra Finansów powoduje upadek zabezpieczenia z mocy prawa (art. 742 § 1). Jeżeli zatem dla osiągnięcia celu w postaci upadku zabezpieczenia obowiązany musi złożyć kwotę obejmującą także koszty postępowania składające się na sumę zabezpieczenia i jednocześnie objęcie tych kosztów sumą zabezpieczenia wyznacza zakres zabezpieczenia, to nie sposób zakładać, że koszty postępowania nie są wówczas objęte postanowieniem o udzieleniu zabezpieczenia.

Należy zatem przyjąć, że w obecnym stanie prawnym koszty postępowania **podlegają zabezpieczeniu**. Treść art. 736 § 3 odnosząca się do przewidywanych kosztów postępowania potwierdza jednocześnie ocenę, że zabezpieczenie może obejmować roszczenia niewymagalne.

14. **Odesłanie.** Co do zabezpieczenia kosztów w procesie od powoda cudzoziemca 14 por. art. 1119–1128 i uwagi do tych przepisów.

Art. 730¹. [Podmioty uprawnione]

§ 1. **Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.**

§ 2. **Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.**

§ 3. **Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązanego nie obciążać ponad potrzebę.**

Spis treści

	Nb		Nb
1. Legitymacja do złożenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia	1	7. Uprawdopodobnienie interesu prawnego	7
2. Strona czynna postępowania zabezpieczającego	2	8. Zbędność wykazywania interesu prawnego	8
3. Podmioty mogące wystąpić w charakterze uprawnionego	3	9. Brak podstaw zabezpieczenia	9
4. Strona bierna postępowania zabezpieczającego	4	10. Zasada minimalnej uciążliwości zabezpieczenia	10
5. Podstawy zabezpieczenia	5	11. Zabezpieczenie powództwa przeciwegzekucyjnego	11
6. Uprawdopodobnienie roszczenia	6		

1. **Legitymacja do złożenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia.** W świetle art. 730¹ § 1 1 *in initio* „udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania”, zatem legitymowanym do wszczęcia postępowania jest **każdy uczestnik postępowania mający interes prawny** w uzyskaniu zabezpieczenia. W procesie jest to przede wszystkim powód, ale może to być również pozwany (np. zachodzi potrzeba zabezpieczenia powództwa wzajemnego albo też pozwany występuje w procesie rozwodowym o uregulowanie przez sąd sposobu roztoczenia pieczy nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków na czas trwania procesu), a także interwenient uboczny, który jest uprawniony do dokonywania wszelkich czynności procesowych dopuszczalnych według stanu sprawy (art. 79 zd. 1). W postępowaniu nieprocesowym uprawniony do wszczęcia postępowania zabezpieczającego jest nie tylko wnioskodawca, lecz także każdy uczestnik tego postępowania.

2. **Strona czynna postępowania zabezpieczającego.** Strona ta określana jest w przepisach 2 KPC mianem **uprawnionego**. Do chwili wejścia w życie nowelizacji z 2.7.2004 r. stroną czynną tego postępowania był wierzyciel, jednak ustawodawca uznał, że pojęcie uprawnionego ma szerszy zakres i jest właściwsze. Wskazana zmiana terminologiczna była w pełni uzasadniona, wszak, jak wskazywano wyżej, uprawnionym w postępowaniu zabezpieczającym może być również pozwany, a także osoba występująca w postępowaniu egzekucyjnym w charakterze dłużnika (np. dłużnik wnoszący o zabezpieczenie powództwa przeciwegzekucyjnego poprzez zawieszenie postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 755 § 1 pkt 3).

- 3 **3. Podmioty mogące wystąpić w charakterze uprawnionego.** Wniosek o udzielenie zabezpieczenia w każdej sprawie, na zasadach ogólnych może zgłosić **prokurator** (art. 7) oraz Rzecznik Praw Obywatelskich, do udziału którego w postępowaniu cywilnym stosuje się przepisy o prokuratorze (art. 14 pkt 4 RPOU). **Organizacje pozarządowe** są uprawnione do zgłoszenia wniosku o zabezpieczenie tylko w tych sprawach, w których mogą brać udział w postępowaniu rozpoznawczym (art. 61 KPC). Na tych samych zasadach legitymację do zgłoszenia wniosku o zabezpieczenie posiadają: kierownik ośrodka pomocy społecznej oraz kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie (art. 110 ust. 5 oraz art. 112 ust. 3 PomSpołU), stowarzyszenia twórcze właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacje zbiorczego zarządzania prawami autorskim (art. 78 ust. 4 ustawy z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 1191 ze zm.), Przewodniczący Komisji Papierów Wartościowych i Giełd (art. 6 ust. 1 ustawy z 21.7.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym, tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 621 ze zm.), inspektorzy pracy (art. 63¹ KPC) i powiatowy (miejski) rzecznik praw konsumentów (art. 63³ KPC).
- 4 **4. Strona bierna postępowania zabezpieczającego.** Osoba, przeciwko której toczy się postępowanie zabezpieczające, nazywana jest **obowiązany** (przed nowelizacją w 2005 r. przepisy nazywały ją dłużnikiem, zob. Nb 2). Rozpoznanie wniosku o udzielenie zabezpieczenia przeprowadzane jest, co do zasady, na posiedzeniu niejawnym (art. 735, zob. uwagi do tego artykułu), a więc bez udziału obowiązanego. Dopiero po udzieleniu zabezpieczenia obowiązanym jest informowany o tej okoliczności (w szczególności poprzez doręczenie mu odpisu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia) i od tej chwili może dokonywać czynności procesowych w postępowaniu zabezpieczającym, w szczególności wnosząc zażalenie (art. 741).
- 5 **5. Podstawy zabezpieczenia.** Komentowany przepis reguluje również **warunki zasadności zabezpieczenia**, czyli warunki (przesłanki merytoryczne), których wystąpienie uzasadnia orzeczenie zabezpieczenia. Są one również nazywane w literaturze i orzecznictwie podstawami zabezpieczenia. Obecne unormowanie warunków zasadności zabezpieczenia zostało wprowadzone nowelizacją z 2.7.2004 r. W obowiązującym stanie prawnym warunkami zasadności zabezpieczenia są:
- 1) uprawdopodobnienie roszczenia;
 - 2) uprawdopodobnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia.
- W sformułowaniu tego drugiego warunku wymienionego w komentowanym artykule występuje pewna nieścisłość. Mowa jest w nim o „interesie prawnym w udzieleniu zabezpieczenia”, tymczasem to sąd udziela zabezpieczenia, choć oczywiście nie o interes sądu chodzi. W sformułowaniu tym powinna być zatem mowa o interesie prawnym w uzyskaniu zabezpieczenia. W komentowanym przepisie mowa jest w § 2 o przesłance istnienia interesu prawnego w postaci „utrudnienia wykonania zapadłego w sprawie orzeczenia”, nie ulega jednak wątpliwości, iż chodzi tu, przede wszystkim, o zapewnienie skuteczności orzeczenia, które zapadnie, tj. zostanie wydane w przyszłości.
- Przepis art. 730¹ § 1, stanowiąc o **uprawdopodobnieniu** wskazanych w nim okoliczności, odwołuje się do treści art. 243 KPC, zgodnie z którym zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, ilekroć ustawa przewiduje uprawdopodobnienie zamiast dowodu. Zatem sąd w postępowaniu zabezpieczającym może odstąpić od zasad postępowania dowodowego oraz reguł przeprowadzania poszczególnych dowodów przewidzianych w przepisach art. 227 i n.
- Uprawdopodobnienie oznacza niewątpliwie stan mniejszej pewności niż udowodnienie. Oznacza ono ustalenie, że dana okoliczność prawdopodobnie ma miejsce, ale nadal mogą istnieć w tym zakresie pewne wątpliwości. Uprawdopodobnienie może zostać przeprowadzone przez sąd przy pomocy środków, które uzna on za właściwe, nie wykluczając środków dowodowych. Jest zrozumiałe, że w postępowaniu zabezpieczającym wymagane jest jedynie uprawdopodobnienie roszczenia, skoro jego udowodnienie ma nastąpić w postępowaniu rozpoznawczym. *Notabene*, uprawdopodobnienie może nastąpić dużo szybciej niż udowodnienie, a postulat szybkości postępowania odgrywa szczególnie doniosłą rolę w postępowaniu zabezpieczającym.
- 6 **6. Uprawdopodobnienie roszczenia** oznacza w istocie uprawdopodobnienie okoliczności wskazujących na zasadność roszczenia (oczywiście chodzi tu o roszczenie już istniejące, a nie takie, które w przyszłości może się pojawić). Sposób uprawdopodobnienia tych okoliczności zależy

od stanu faktycznego konkretnej sprawy, muszą jednak zachodzić podstawy do przypuszczenia, że roszczenie jest uzasadnione. Oceny, czy roszczenie zostało uprawdopodobnione, dokonuje sąd przed wydaniem postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia, na podstawie posiadanego materiału procesowego. Jeżeli zabezpieczenie ma nastąpić przed wszczęciem postępowania w sprawie albo w jego początkowym stadium (przed wymianą pism przygotowawczych i posiedzeniem przygotowawczym), podstawą uprawdopodobnienia roszczenia będą twierdzenia wnioskodawcy przytoczone na uzasadnienie wniosku o udzielenie zabezpieczenia (art. 736 § 1 pkt 2), ewentualnie twierdzenia zawarte w piśmie wszczynającym postępowanie rozpoznawcze (pozwie albo wniosku) oraz załączone do tych pism **dokumenty**. Nie jest jednak wystarczające dla uprawdopodobnienia roszczenia powołanie się we wniosku o zabezpieczenie jedynie na istniejące dokumenty. Dokumenty te do wniosku należy dołączyć (*J. Jagieła, K. Piasecki, A. Marciniak, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730¹, Nb 3*).

W wypadku orzekania o zabezpieczeniu w dalszej fazie postępowania rozpoznawczego, oceny, czy roszczenie jest uprawdopodobnione, sąd dokonuje **na podstawie całego materiału procesowego** będącego w jego dyspozycji, ze szczególnym uwzględnieniem materiału zawartego w aktach sprawy, który podaje w wątpliwość twierdzenia wnioskodawcy mające uzasadnić zabezpieczenie. Wniosek taki wynika z obecnego brzmienia art. 738, zgodnie z którym sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach, biorąc za podstawę orzeczenia materiał zebrany w sprawie (zob. orz. SN z 9.9.1961 r., IV CZ 54/61, OSP 1962, poz. 289 z aprobującą glosą *B. Dobrzańskiego, J. Jagieła, K. Piasecki, A. Marciniak, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730¹, Nb 3*).

Roszczenie należy uznać za uprawdopodobnione wówczas, gdy istnieje podstawa do przypuszczenia, że ono jest **zasadne**. Przyjęcie w postępowaniu zabezpieczającym, iż roszczenie jest w jakimś procencie uprawdopodobnione i zabezpieczenie w takim stosunku roszczenia, jest niedopuszczalne (post. SA w Warszawie z 7.8.1997 r., I ACz 735/91, PG 1998, Nr 6, s. 52; *J. Jagieła, w: K. Piasecki, A. Marciniak, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730¹, Nb 3; A. Jakubecki, w: A. Jakubecki, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 730¹, Nb 3*). Jak trafnie wskazuje *A. Jakubecki* (tamże, uw. do art. 730, Nb 7), nie ma przeszkód do zabezpieczenia w toku postępowania lub przed jego wszczęciem wszelkich roszczeń **niewymagalnych**. Oddalenie powództwa z powodu niewymagalności roszczenia (art. 316 § 1 *a contrario*) doprowadzi zaś do upadku zabezpieczenia (art. 744 § 1, zob. *A. Jakubecki, tamże, uw. do art. 730, Nb 7*).

Środkami uprawdopodobnienia roszczenia mogą być przykładowo:

- 1) pisemne oświadczenia osób trzecich;
- 2) pisemna opinia rzeczoznawców, którzy nie występują w danej sprawie w charakterze biegłych;
- 3) przesłuchanie świadka lub strony, które może odbyć się bez zastosowania przepisów KPC dotyczących przeprowadzania tych dowodów (a zatem sąd może nie stosować przepisów art. 258 i n. oraz 299 i n., sąd może również ograniczyć się do odebrania od strony lub świadka wyjaśnień na piśmie);
- 4) fotografia określonej osoby albo rzeczy, która w postępowaniu rozpoznawczym podlegałaby oględzinom z zastosowaniem art. 292 i n.;
- 5) dokument uprawdopodobniający okoliczność (np. fakt zawarcia określonej umowy).

Uprawniony może zatem skorzystać **ze wszelkich środków**, aby przekonać sąd o zasadności roszczenia i istnieniu po jego stronie interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia. Sąd może również uznać roszczenie za uprawdopodobnione, poprzestając na opisie okoliczności faktycznych zawartym we wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Podkreślić jednak należy, że samo wniesienie pozwu lub wniosku wszczynającego postępowanie nieprocesowe nie wystarczy do tego, aby warunek uprawdopodobnienia roszczenia uznać za spełniony.

W post. z 2.3.2007 r. (I ACz 253/07, OSA 2008, Nr 11, poz. 36) SA w Warszawie przyjął, że jeżeli zobowiązana spółka złożyła oświadczenie o potrąceniu wierzycielności, dla uwzględnienia wniosku o zabezpieczenie nie wystarczy uprawdopodobnienie powstania wierzycielności, lecz także **uprawdopodobnienie dalszego istnienia wierzycielności**.

W post. z 16.9.2009 r. (I ACz 739/09, OSG 2010, Nr 2, poz. 10) Sąd Apelacyjny w Białymstoku uznał, że postępowanie zabezpieczające jest postępowaniem przyspieszonym i względnie **odfomalizowanym**, w związku z tym nie wymaga powołania przez wnioskodawcę dowodu z opinii biegłego w ścisłym rozumieniu przepisów postępowania cywilnego. Dlatego nie można

zgodzić się z poglądem, że opinia prywatna sporządzona na zlecenie wnioskodawców nie uprawdopodobnia roszczenia. W takim zakresie, w jakim przepisy dopuszczają nowacyjne zabezpieczenie roszczenia niepieniężnego, zezwalają one też na odstępstwo od zasady, iż zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia (art. 731 KPC).

W post. z 23.7.2010 r. (I ACZ 318/10, OSG 2010, Nr 12, poz. 88) Sąd Apelacyjny w Rzeszowie przyjął, że w przypadku, gdy postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia wydane było na wniosek (a nie z urzędu), zażalenie powinno zmierzać do zmiany postanowienia przez oddalenie wniosku o zabezpieczenie w całości lub do uchylecia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Aprobując tę dość oczywistą tezę zawartą w powołanym orzeczeniu, podkreślić należy, iż przy rozpoznawaniu zażalenia w postępowaniu zabezpieczającym regułą powinno być – w razie uwzględnienia zażalenia – wydawanie przez sąd postanowień o charakterze **reformatoryjnym** (zob. bliżej na ten temat – uwagi do art. 741, Nb 4).

W post. z 9.9.2010 r. (I ACZ 1014/10, Legalis) Sąd Apelacyjny w Krakowie przyjął, że w ramach postępowania o zabezpieczenie – co do zasady – **sąd nie czyni stanowczych ustaleń** faktycznych, a jedynie ocenia w niezbędnych granicach przedstawiane okoliczności przez pryzmat uprawdopodobnienia faktów istotnych dla zabezpieczenia.

W post. z 30.1.2012 r. (I ACZ 67/12, Legalis) Sąd Apelacyjny we Wrocławiu przyjął, iż roszczenie jest uprawdopodobnione, jeżeli *prima facie* istnieje **znaczna szansa jego istnienia**. Wymóg uprawdopodobnienia roszczenia wiąże się z koniecznością uprawdopodobnienia faktów, z których jest ono wywodzone. Należy przy tym zaznaczyć, iż uprawdopodobnienie nie przesądza udowodnienia mogącego być podstawą do pozytywnego rozstrzygnięcia co do meritum sprawy.

Dwa ostatnie z powołanych postanowień trafnie ujmują różnicę pomiędzy udowodnieniem a uprawdopodobnieniem określonej okoliczności przez sąd.

Zob. też post. SA we Wrocławiu z 19.1.2012 r. powołane w Nb 12 do art. 730.

Wyjątkowo **nie jest potrzebne** spełnienie warunku **uprawdopodobnienia roszczenia**. Chodzi tu o sytuację wskazaną w art. 730 § 2 zd. 2. Zgodnie z tym przepisem, po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił. Bezprzedmiotowe jest uprawdopodobnienie roszczenia, ponieważ zasadność roszczenia wynika już z istniejącego tytułu wykonawczego. W takiej sytuacji wnioskodawca we wniosku musi wskazać dokładnie sygnaturę akt sprawy, w której powstał tytuł wykonawczy albo dołączyć jego odpis.

- 7 **7. Uprawdopodobnienie interesu prawnego.** Drugim warunkiem zasadności zabezpieczenia jest uprawdopodobnienie interesu prawnego **w uzyskaniu zabezpieczenia**. Samo pojęcie interesu prawnego, jego znaczenie, jest przedmiotem wielu kontrowersji zarówno w praktyce orzeczniczej, jak i w piśmiennictwie. Jest to szczególnie widoczne przy analizowaniu dopuszczalności powództwa o ustalenie w poszczególnych kategoriach spraw. Mając na względzie trudności interpretacyjne, związane w szczególności z art. 189 KPC (zob. w szczególności *T. Rowiński*, *Interes prawny*), ustawodawca zdefiniował pojęcie interesu prawnego na gruncie postępowania zabezpieczającego, przyjmując w § 2 komentowanego przepisu, że interes ten istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Chodzi zatem o interes prawny polegający na tym, że brak zabezpieczenia uniemożliwiłby lub poważnie utrudnił udzielenie uprawnionemu należytej ochrony prawnej. Należy tutaj wskazać na takie okoliczności faktyczne lub prawne, których rozsądna ocena prowadzi do wniosku, że wydane w danej sprawie orzeczenie merytoryczne w postępowaniu rozpoznawczym nie wystarczy do udzielenia określonej osobie skutecznej ochrony prawnej.

Przykładowo we wniosku o udzielenie zabezpieczenia roszczenia pieniężnego uprawniony może wskazywać, że przeciwko jego dłużnikowi toczą się liczne postępowania rozpoznawcze i egzekucyjne, ma on zamiar sprzedać swój majątek i wyjechać za granicę, popadł w zwołkę ze spłatą udzielonych mu kredytów albo pożyczek, zamierza zaprzestać (lub zaprzestał) prowadzenia działalności gospodarczej, jako przedsiębiorca zalega z wypłatą należnych pracownikom wynagrodzeń albo z zapłatą należności publicznoprawnych, grozi mu upadłość czy też miejsce jego pobytu nie jest znane. Nie stanowi jednak o obawie braku zaspokojenia roszczenia

okoliczność, że w stosunku do dłużnika wszczęto postępowanie likwidacyjne, w sytuacji gdy wierzycelność została zgłoszona likwidatorowi (post. SA w Warszawie z 5.7.1996 r., I ACZ 622/96, OSA 1997, Nr 7, poz. 49).

Z kolei przy zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych można przykładowo wykazać że:

- 1) zachowanie obowiązanego zmierza do naruszenia dóbr osobistych lub praw majątkowych, których dotyczy postępowanie;
- 2) konieczne jest zapewnienie uprawnionemu możliwości niezakłóconego korzystania z lokalu mieszkalnego w sytuacji, gdy obowiązany to uniemożliwia;
- 3) w procesie rozwodowym lub w sprawie o separację niezbędne jest uregulowanie pieczy nad wspólnymi małoletnimi dziećmi albo uregulowanie sposobu korzystania przez małżonków ze wspólnego mieszkania.

8. Zbędność wykazywania interesu prawnego. Przy zabezpieczeniu nowacyjnym niektórych roszczeń pieniężnych uprawdopodobnienie interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia nie jest wymagane, a jedynym warunkiem zasadności zabezpieczenia jest uprawdopodobnienie roszczenia. Dotyczy to roszczeń o:

- 1) **alimenty** (art. 753 § 1 zd. 2, przyjmując należy, choć ustawodawca wyraźnie na to nie wskazuje, iż chodzi tu również o roszczenie alimentacyjne związane z ustaleniem ojcostwa, uregulowane w art. 754 – zob. uwagi do tego przepisu);
- 2) **rentę**, sumę potrzebną na koszty leczenia, z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub utratę życia żywiciela albo rozstrój zdrowia oraz o zmianę uprawnień objętych treścią dożywocia na dożywotnią rentę (art. 753¹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 753¹ § 3);
- 3) **wynagrodzenie za pracę** (art. 753¹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 753¹ § 3);
- 4) usunięcie niezgodności treści **księgi wieczystej** z rzeczywistym stanem prawnym przez wpis ostrzeżenia (art. 10 ust. 2 KWU).

W art. 753¹ § 1 pkt 1 chodzi o świadczenia cywilnoprawne, przepis ten **nie dotyczy** natomiast rent i innych **świadczeń z ubezpieczenia społecznego**, przy zabezpieczeniu których – wobec braku regulacji szczególnej – konieczne jest również uprawdopodobnienie interesu prawnego (tak trafnie SA w Katowicach w post. z 26.9.2017 r., III AUz 262/17, Legalis).

9. Brak podstaw zabezpieczenia. Jeżeli którykolwiek z wymaganych przepisami warunków zasadności zabezpieczenia nie został spełniony, następuje **oddalenie wniosku** o udzielenie zabezpieczenia, brak również podstaw do udzielenia zabezpieczenia z urzędu. Postanowienie oddalające wnioski wydane przez sąd I instancji podlega zaskarżeniu zażaleniem (art. 741).

10. Zasada minimalnej uciążliwości zabezpieczenia. Jak wynika z § 3 komentowanego przepisu, sąd przy wyborze sposobu zabezpieczenia powinien uwzględnić **interesy obu stron** postępowania zabezpieczającego, tak aby z jednej strony zapewnić uprawnionemu należyty ochronę prawną, a z drugiej strony – nie obciążać obowiązanego ponad potrzebę. Pamiętać bowiem należy, że zabezpieczenie udzielane jest w momencie, w którym kwestia zasadności dochodzonego roszczenia nie została jeszcze w postępowaniu rozpoznawczym prawomocnie rozstrzygnięta. Zatem w większym stopniu, niż ma to miejsce w postępowaniu egzekucyjnym (odnośnie do dłużnika), powinien być chroniony interes prawny obowiązanego.

Jednocześnie, jak wynika z art. 738 zd. 1 *in initio*, sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach, co oznacza, że jest związany sposobami zabezpieczenia wskazanymi we wniosku przez uprawnionego (zob. uwagi do art. 738). Jeżeli uprawniony wskaże kilka sposobów zabezpieczenia, sąd, wybierając jeden z nich, powinien kierować się wskazaniem zawartym w art. 730¹ § 3. Sąd powinien zatem wybrać sposób zabezpieczenia, który nie obciąża obowiązanego ponad miarę, tj. nie stwarza dla niego uciążliwości większej niż to konieczne dla skutecznego zabezpieczenia roszczenia uprawnionego. Wątpliwości mogą się natomiast pojawić w sytuacji, gdy uprawniony wskazał w swoim wniosku tylko jeden sposób zabezpieczenia, który jednak – w ocenie sądu – może nadmiernie obciążać obowiązanego (np. uprawniony dochodzi w procesie roszczenia pieniężnego o relatywnie niskiej wysokości, a jako sposób zabezpieczenia wskazuje zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem obowiązanego). Wydaje się, iż w sytuacji, gdy zachodzi rażąca niewspółmierność pomiędzy wartością dochodzonego przez uprawnionego roszczenia pieniężnego albo niepieniężnego a wskazanym przez niego, niezwykle uciążliwym dla obowiązanego, sposobem zabezpieczenia, sąd – w oparciu o art. 730¹ § 3 – może oddalić wniosek

o udzielenie zabezpieczenia (bliżej na ten temat *M. Muliński*, *Zasada minimalnej uciążliwości*, s. 289 i n.).

Wskazany problem nie występuje w sytuacji, gdy zabezpieczenie jest orzekane z urzędu, wówczas bowiem sąd może swobodnie wybrać sposób zabezpieczenia z poszanowaniem interesu prawnego obu stron postępowania zabezpieczającego.

- 11 11. **Zabezpieczenie powództwa przeciwegzekucyjnego.** W orz. z 2.12.1968 r. (I CZ 10/68, OSNCP 1969, Nr 7–8, poz. 145) SN przyjął, iż **nie jest dopuszczalne** zabezpieczenie powództwa przeciwegzekucyjnego przed wszczęciem egzekucji przez **zakazanie prowadzenia egzekucji w przyszłości** (tak też w szczególności *A. Jakubecki*, w: *A. Jakubecki*, *KPC. Komentarz*, t. 2, 2017, uw. do art. 730¹, Nb 7). Za taką wykładnią przemawia niewątpliwie treść art. 755 § 1 pkt 3, zgodnie z którym sąd, udzielając zabezpieczenia, może zawiesić postępowanie egzekucyjne lub inne postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia. Opierając się wyłącznie na brzmieniu powołanej regulacji należałoby dojść do wniosku, iż osoba, przeciwko której bezpodstawnie wystawiono tytuł wykonawczy, może wystąpić z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia dopiero po wszczęciu przeciwko niej egzekucji. Tymczasem, jak trafnie wskazuje się w literaturze (zob. *J. Jankowski*, w: *K. Piasecki*, *KPC. Komentarz*, t. 2, 2006, uw. do art. 840, Nb 5) możliwość wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego pojawia się z chwilą powstania tytułu wykonawczego. Nieco odmiennie ujmuje to *K. Golinowska* (w: *J. Jankowski*, *KPC. Komentarz*, t. 2, 2015, s. 552), stwierdzając, iż powództwo opozycyjne może być wytoczone dopiero po uprawomocnieniu się postanowienia o nadaniu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności, niezależnie od tego, czy egzekucja na podstawie danego tytułu wykonawczego została już wszczęta, czy też wszczęcie egzekucji jeszcze nie nastąpiło.

W świetle przytoczonych poglądów osoba, przeciwko której wystawiono tytuł wykonawczy, choćby wytoczyła już powództwo opozycyjne, nie jest uprawniona do uzyskania zabezpieczenia, jeżeli wierzyciel nie złożył jeszcze wniosku o wszczęcie egzekucji. Jej wniosek o udzielenie zabezpieczenia przez zakazanie prowadzenia egzekucji w przyszłości podlega **odrzuconiu** jako niedopuszczalny. Trudno zarazem wskazać inny sposób zabezpieczenia, który można by powołać we wskazanej sytuacji. Przyjąć jednak należy, iż niedopuszczalne jest orzeczenie przez sąd takich sposobów zabezpieczenia jak zakaz nadawania klauzuli wykonalności, czy też zakaz prowadzenia egzekucji, zakazów takich nie przewiduje bowiem KPC i niemożliwa byłaby ich realizacja.

Powyższe uwagi prowadzą do ogólniejszej konkluzji, iż przy udzielaniu zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego sąd ma swobodę w wyborze sposobu zabezpieczenia, zastosowany **sposób zabezpieczenia nie może jednak pozostawać w sprzeczności z obowiązującymi przepisami** prawa (zob. również uwagi do art. 755).

W sprawie przeciwko syndykowi masy upadłości nie jest dopuszczalne zabezpieczenie powództwa przez zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego upadłego (uchw. SN z 23.1.2004 r., III PZP 18/03, OSNP 2004, Nr 10, poz. 166).

Jak z kolei trafnie przyjął w post. z 2.3.2007 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie (I ACZ 253/07, OSA 2008, Nr 11, poz. 36), jeżeli obowiązany złożył oświadczenie o potrąceniu wierzytelności, dla uwzględnienia wniosku o zabezpieczenie nie wystarczy uprawdopodobnienie powstania wierzytelności, lecz także uprawdopodobnienie dalszego istnienia wierzytelności.

Dochodzący zabezpieczenia musi uprawdopodobnić jego merytoryczne podstawy wymienione w art. 730¹ § 1, a mianowicie: istnienie roszczenia podlegającego zabezpieczeniu oraz interes prawny w uzyskaniu zabezpieczenia. Ze względu na specyfikę postępowania zabezpieczającego prowadzonego przed wszczęciem postępowania w sprawie, które zakłada brak udziału w nim obowiązane do chwili doręczenia mu postanowienia o zabezpieczeniu, w zasadzie podstawą wszelkich ustaleń co do uprawdopodobnienia roszczenia są **twierdzenia uprawnionego** zawarte w uzasadnieniu wniosku. Jeśli jednak obowiązany poweźmie wiadomość o wszczęciu postępowania o udzielenie zabezpieczenia i złoży w tym zakresie wyjaśnienia i dowody, które mogą podać w wątpliwość twierdzenia uprawnionego, to wówczas ocena uprawdopodobnienia roszczenia musi uwzględniać cały materiał dowodowy, także ten przedstawiony przez obowiązane.

Zgodnie z post. Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 30.5.2011 r. (I ACz 462/11, niepubl.), uprawdopodobnienie jest określane jako **surogat dowodu** zwolniony od ścisłych formalności dowodowych, co znajduje swój normatywny wyraz w treści art. 243 KPC. Uprawdopodobnienie nie daje zatem pewności co do prawdziwości twierdzeń o istnieniu konkretnego roszczenia, ale

pozwala przyjąć, iż jest ono prawdopodobne. W postępowaniu zabezpieczającym strona nie musi więc udowodnić istnienia roszczenia, a sąd na tym etapie nie rozstrzyga sprawy merytorycznie.

Art. 731. [Granice zabezpieczenia]

Zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Spis treści

	Nb
1. Zabezpieczenie konserwacyjne jako reguła	1
2. Zabezpieczenie nowacyjne roszczeń pieniężnych	2
3. Zabezpieczenie nowacyjne roszczeń niepieniężnych	3
4. <i>Lex specialis</i>	4
5. Niedopuszczalność poszukiwania majątku obowiązanego	5
6. Orzecznictwo	6

1. **Zabezpieczenie konserwacyjne jako reguła.** Zasada, że zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia wynika z funkcji postępowania zabezpieczającego, która polega na udzielaniu ochrony prawnej o tymczasowym charakterze. **Celem** postępowania zabezpieczającego jest zabezpieczenie roszczenia, a **nie jego zaspokojenie**. Chodzi, zatem o zapewnienie ewentualnego przyszłego zaspokojenia roszczenia. W chwili udzielania zabezpieczenia zasadność zaspokojenia roszczenia, które jest przedmiotem toczącego się lub dopiero wszczynanego postępowania rozpoznawczego, nie jest jeszcze pewna. Dlatego zabezpieczenie powinno mieć, co do zasady, charakter konserwacyjny, a zatem powinno zmierzać do utrzymania istniejącego stanu rzeczy w celu zapewnienia efektywności, wykonalności mającego zapaść w przyszłości albo już zapadłego orzeczenia co do istoty sprawy (zob. Nb 5 wprowadzenia). Dlatego m.in. zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dozór uprawnionemu. Zajęte pieniądze składa się na rachunek depozytowy Ministra Finansów, a zajęte papiery wartościowe sąd składa w banku (art. 752 § 1).

2. **Zabezpieczenie nowacyjne roszczeń pieniężnych.** Realizując zasadę ustanowioną w komentowanym przepisie, ustawodawca wprowadził **zamknięty katalog** roszczeń pieniężnych, które mogą być zabezpieczone w sposób nowacyjny, czyli poprzez zaspokojenie uprawnionego. Roszczenia te zostały enumeratywnie wymienione w art. 753, 753¹ oraz 754 (zob. uwagi do tych przepisów). Zabezpieczenie przez sąd w sposób nowacyjny roszczenia pieniężnego niewymienionego w tych przepisach uzasadnia nie tylko wniesienie przez obowiązanego zażalenia (art. 741), lecz także dochodzenie przez niego odpowiedzialności odszkodowawczej od Skarbu Państwa.

3. **Zabezpieczenie nowacyjne roszczeń niepieniężnych.** Ustawodawca **nie wprowadził zamkniętego katalogu** roszczeń niepieniężnych, które mogą być zabezpieczone w sposób nowacyjny. Ze względu na mnogość rodzajów roszczeń, z którymi może wystąpić uprawniony, byłoby to niemożliwe. Dlatego, w zasadzie każde roszczenie niepieniężne może być przez sąd zabezpieczone w sposób nowacyjny, tj. przez tymczasowe unormowanie stosunków pomiędzy uprawnionym a obowiązanim według spodziewanej treści orzeczenia mającego zapaść w danej sprawie (odnośnie do ograniczeń w tym zakresie – zob. Nb 5 do wprowadzenia). Jednakże również ustalając sposób zabezpieczenia na podstawie art. 755, sąd powinien mieć na względzie regułę przewidzianą w art. 731. Jak zauważa A. Jakubecki, dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy celem zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego jest zapewnienie wykonalności orzeczenia w drodze egzekucji. W tym przypadku reguła z art. 731 powinna być bezwzględnie przestrzegana, tym bardziej, że art. 755 nie wymienia wyczerpująco dopuszczalnych sposobów zabezpieczenia (A. Jakubecki, KPC. Komentarz, t. 2, 2017, uw. do art. 731, Nb 2). Zarazem jednak, zgodnie z art. 755 § 2¹, **przepisu art. 731 nie stosuje się**, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne dla odwrócenia grożącej szkody albo innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków. W szczególności chodzi tutaj o zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych związanych z naruszeniem dóbr osobistych (wyr. SN z 26.7.2016 r., II PK 193/15, Legalis). Co do zakresu zastosowania art. 755 § 2¹ zob. też uwagi do art. 755).

W uzasadnieniu post. z 9.12.2010 r. (IV CSK 224/10, OSNC 2011, Nr 9, poz. 101) Sąd Najwyższy przyjął, że zakaz wynikający z art. 731 KPC nie dotyczy zabezpieczenia roszczeń nie-

pieniężnych przez unormowanie praw i obowiązków stron na czas trwania postępowania (art. 755 § 1 pkt 1). Zob. bliżej na ten temat w uwagach do art. 755 i 756².

Jak trafnie przyjął natomiast SA w Katowicach (post. z 8.3.2017 r., II AKz 139/17, Legalis), art. 731 KPC nie znajduje zastosowania do zabezpieczenia majątkowego dokonywanego w postępowaniu karnym (zob. też uwagi przed art. 730, Nb 12).

- 4 4. **Lex specialis.** Wyjątek od reguły zawartej w komentowanym przepisie przewidziano również w art. 152 PrGeolGórn. Zgodnie z ustępem 1 tego przepisu, w celu natychmiastowego zapobieżenia szkodzie (górnictwej – uwaga *M.M.*) lub jej dalszym skutkom sąd może nakazać podjęcie koniecznych czynności. Jeżeli obowiązek ten obciąża poszkodowanego, sąd może nakazać, aby podmiot, do którego jest kierowane roszczenie, niezwłocznie wypłacił odpowiednią kwotę pieniężną. W przypadku powstania szkody w postaci zaniku wody lub utraty jej przydatności, podmiot, do którego jest kierowane roszczenie, do czasu naprawienia szkody jest obowiązany bezpłatnie dostarczać poszkodowanemu niezbędną ilość wody (art. 152 ust. 2 PrGeolGórn). W sprawach uregulowanych w art. 152 PrGeolGórn stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym (art. 152 ust. 3 PrGeolGórn).
- 5 5. **Niedopuszczalność poszukiwania majątku obowiązanego.** Treść komentowanego przepisu, a także brzmienie art. 736 (zob. uwagi do tego przepisu) przemawiają za przyjęciem tezy, iż niedopuszczalne jest odpowiednie stosowanie (na mocy art. 743 § 1) w postępowaniu zabezpieczającym art. 801 i n. dotyczących poszukiwania majątku dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym. Trudno zaakceptować sytuację, w której komornik sądowy poszukuje majątku określonej osoby (obowiązanego), dysponując jedynie tytułem zabezpieczenia. Tym bardziej za niedopuszczalne należy uznać poszukiwanie majątku obowiązanego przez komornika w toku postępowania zabezpieczającego, a więc przed wydaniem prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.
- 6 6. **Orzecznictwo.** Jak przyjął SN w post. z 16.11.1962 r. (I CZ 150/62, OSNC 1963, Nr 10, poz. 233), niedopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o **eksmisję** i przeniesienie własności nieruchomości przez nakazanie płacenia renty miesięcznej oraz przez upoważnienie powoda do nadzoru nad znajdującym się na nieruchomości przedsiębiorstwem. Oba te środki nie zmierzają bowiem do zabezpieczenia dochodzonych roszczeń przed niebezpieczeństwem utraty zaspokojenia (art. 855), lecz do częściowego zaspokojenia dalszych roszczeń powoda. Powołane postanowienie zostało wydane na podstawie art. 855 dKPC, zgodnie z którym celem zabezpieczenia roszczenia, którego rozpoznanie należy do sądu powszechnego albo poddane zostało sądowi polubownemu i które nadaje się do egzekucji sądowej, sąd powszechny może na wniosek wierzyciela wydać zarządzenie tymczasowe, jeżeli roszczenie jest wiarogodne, a niezabezpieczenie mogłoby wierzyciela pozbawić zaspokojenia.

Stanowisko zajęte przez SN w przytoczonym postanowieniu pozostaje aktualne w obecnym stanie prawnym. Wskazane przez powoda (obecnie – uprawnionego) **sposoby zabezpieczenia** były **nieadekwatne** do dochodzonego roszczenia (zob. również uwagi zawarte w uwagach do art. 752⁴, Nb 1, w których postuluje się, aby zarządcą przedsiębiorstwa należącego do obowiązanego (w ramach zarządu przymusowego jako sposobu zabezpieczenia) nie mógł być uprawniony.

W post. z 23.10.2008 r. (X CZ 168/08, POSAG 2009, Nr 1, poz. 20) Sąd Okręgowy w Bydgoszczy wskazał, że zabezpieczenie powództwa o obniżenie renty alimentacyjnej poprzez obniżenie tych świadczeń na czas trwania procesu jest niedopuszczalne. W uzasadnieniu powołanego postanowienia Sąd przyjął, iż **obniżenie świadczeń alimentacyjnych** na czas trwania procesu w sposób oczywisty zmierza do zaspokojenia roszczenia, albowiem uprawniony otrzymuje to, o co proces się toczy. Jednocześnie brak jest – w ocenie Sądu – przepisu, który dopuszczałby w okolicznościach niniejszej sprawy odstępstwo od wyrażonej w art. 731 KPC zasady. Pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy w Bydgoszczy nie zasługuje na aprobatę. Przedmiotowa sprawa dotyczyła roszczenia o obniżenie alimentów, a zatem roszczenia wprawdzie majątkowego, lecz zarazem niepieniężnego. Do roszczenia takiego stosuje się zatem art. 755 (zob. uwagi do tego przepisu), a zatem każdy sposób zabezpieczenia, który sąd – stosownie do okoliczności – uzna za odpowiedni, jest dopuszczalny (co do wyjątków – zob. Nb 5 do wprowadzenia). W szczególności za dopuszczalnością obniżenia renty alimentacyjnej jako sposobu zabezpieczenia przemawia § 2¹ dodany do art. 755, zgodnie z którym przepisu art. 731 nie stosuje się, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne dla odwrócenia grożącej szkody lub **innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków** (podkr. *M.M.*). Niekorzystne dla uprawnionego skutki wywołane brakiem zabezpiecze-

nia mogą polegać na niemożności utrzymania siebie i swojej rodziny wówczas, gdy sytuacja majątkowa uprawnionego uległa znaczącemu pogorszeniu. Oczywiście dopuszczalność wniosku o udzielenie zabezpieczenia w tego rodzaju sprawie nie przesądza jego zasadności.

W post. z 4.9.2009 r. (III CZP 55/09, OSNC 2010, Nr 1, poz. 26) Sąd Najwyższy przyjął, że **tytuł zabezpieczający**, który stanowi nieprawomocny wyrok wydany przez sąd gospodarczy (nieobowiązujący już art. 479^{19a} KPC) nie upoważnia do egzekwowania świadczenia pieniężnego zasądzonego tym wyrokiem. Wobec uchylecia art. 479^{19a} nowelizacją z 16.9.2011 r. powołane postanowienie zachowuje aktualność na gruncie art. 492, którego brzmienie jest analogiczne do derogowanego przepisu. Teza przyjęta przez SN zyska pełną aktualność na gruncie art. 458¹² (przewidzianego w projekcie nowelizacji KPC zawartym w Druku sejmowym Nr 3137, zob. też uwagi do art. 743, Nb 2).

Art. 732. [Na wniosek, z urzędu]

Zabezpieczenie udzielane jest na wniosek, a w wypadkach, w których postępowanie może być wszczęte z urzędu – także z urzędu.

Spis treści

	Nb
1. Wszczęcie na wniosek jako reguła	1
2. Możliwość zgłoszenia wniosku	2
3. Odesłanie	3

1. **Wszczęcie na wniosek jako reguła.** Z przepisu art. 732 KPC wynika, że regułą jest 1 wszczęcie postępowania zabezpieczającego na wniosek (odnośnie do wymagań formalnych przewidzianych dla wniosku – zob. uwagi do art. 736). Natomiast wszczęcie postępowania zabezpieczającego **z urzędu** jest możliwe tylko wówczas, gdy postępowanie rozpoznawcze w danej sprawie na mocy szczególnego przepisu może zostać wszczęte z urzędu. Dotyczy to w szczególności postępowania nieprocesowego wszczynanego przez sąd opiekuńczy (art. 570).

2. **Możliwość zgłoszenia wniosku.** Jak trafnie wskazuje *J. Jagieła*, dopuszczalność orzeczenia przez sąd zabezpieczenia **z urzędu** nie pozbawia uczestnika prawa do zgłoszenia wniosku w tym przedmiocie. Wniosek ten nie może być w żadnym wypadku pozostawiony przez sąd bez rozpoznania, ze względu na jego niedopuszczalność lub bezzasadność (*J. Jagieła*, w: *K. Piasecki*, *A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 732, Nb 5).

3. **Odesłanie.** Odnośnie do kwestii podmiotów legitymowanych do złożenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia – zob. uwagi do art. 730¹. Co do wymagań formalnych oraz opłat należnych od wniosku – zob. uwagi do art. 736.

Art. 733. [Termin na wniesienie pisma]

Udzielając zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznacza termin, w którym pismo wszczynające postępowanie powinno być wniesione pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

Spis treści

	Nb		Nb
1. Moment złożenia wniosku	1	6. Bezskuteczny wpływ terminu	6
2. Termin sądowy	2	7. <i>Lex specialis</i>	7
3. Wszczęcie postępowania rozpoznawczego	3	8. Niedopuszczalność udzielenia zabezpieczenia z urzędu	8
4. Niemożność wszczęcia	4	9. Odmowa udzielenia zabezpieczenia	9
5. Wadliwie wskazanie terminu	5		

1. **Moment złożenia wniosku.** Jak wynika z art. 730 § 2, postępowanie zabezpieczające może 1 być wszczęte przed wszczęciem postępowania rozpoznawczego, jednocześnie z wszczęciem postępowania rozpoznawczego, a także w toku postępowania rozpoznawczego (zob. uwagi zawarte w uwagi do art. 730, Nb 7). W sytuacji, gdy zabezpieczenie zostało udzielone przed wszczęciem postępowania rozpoznawczego, uprawnionemu wyznaczony jest **termin** do wszczęcia tego postępowania. Wyznaczenie tego terminu zapobiega sytuacji, w której po uzyskaniu zabezpieczenia

uprawniony zwleka z wszczęciem postępowania rozpoznawczego i utrzymuje stan niepewności w zakresie stosunku prawnego łączącego go z obowiązany.

- 2 2. **Termin sądowy.** Zgodnie z komentowanym przepisem, termin do wszczęcia postępowania rozpoznawczego wyznacza sąd, jest to zatem termin sądowy. Termin ten może wynosić **maksymalnie 2 tygodnie**. Omawiany termin nie może być jednak zbyt krótki, sąd przy jego wyznaczeniu powinien uwzględnić czas potrzebny na przygotowanie pisma procesowego wszczynającego postępowanie rozpoznawcze. Można, zatem postulować, aby w praktyce termin wyznaczony do wszczęcia postępowania rozpoznawczego nie był krótszy od 1 tygodnia.

Jeżeli termin został wyznaczony na okres krótszy od 2 tygodni, może on zostać **przedłużony** na wniosek uprawnionego, ale tylko w granicach wynikających z art. 733, czyli do 2 tygodni (art. 166 w zw. z art. 13 § 2). Termin do wszczęcia sprawy liczy się od ogłoszenia postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, a jeżeli postanowienie to zostało wydane na posiedzeniu niejawnym (co jest zasadą), od dnia doręczenia tego postanowienia uprawnionemu. Niewszczęcie w wyznaczonym terminie postępowania rozpoznawczego w danej sprawie przez uprawnionego powoduje **upadek zabezpieczenia**. Sąd powinien wskazać na tę konsekwencję w wydanym postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia. Przez wszczęcie postępowania rozpoznawczego należy rozumieć również oddanie sprawy do rozstrzygnięcia sądowi polubownemu zgodnie z istniejącym zapisem, a także, jak się wydaje, wszczęcie postępowania mediacyjnego poprzez doręczenie mediatorowi wniosku o wszczęcie mediacji (art. 183⁶ § 1).

- 3 3. **Wszczęcie postępowania rozpoznawczego.** Do zachowania terminu do wszczęcia postępowania rozpoznawczego wystarczające jest wszczęcie go **w jakimkolwiek sądzie**, niekoniecznie w sądzie, który wydał postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Może to być sąd właściwy przemiennie, a nawet niewłaściwy rzeczowo i miejscowo, gdyż w razie stwierdzenia swojej niewłaściwości sąd zobowiązany jest przekazać sprawę sądowi właściwemu, zaś skutki wytoczenia sprawy następują z chwilą jej wytoczenia w sądzie niewłaściwym, a nie z chwilą przekazania sprawy sądowi właściwemu. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym, w razie przekazania sprawy sądowi właściwemu, pozostają bowiem w mocy (art. 200 § 3). Warunek zachowania terminu do wytoczenia sprawy jest spełniony, jeżeli sprawa zostanie wszczęta w innym sądzie i w innym trybie niż zostało dokonane zabezpieczenie, np. w postępowaniu nakazowym, upominawczym albo przed sądem polubownym (zob. *J. Jagieła*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 733, Nb 5 oraz post. SA w Łodzi z 22.2.1995 r., I ACZ 76/95, OSA 1995, Nr 6, poz. 41; post. SN z 18.2.1993 r., I CRN 6/93, OSN 1993, Nr 11, poz. 204).

Niezwykle istotne jest jednak, aby wszczęta została **ta sama sprawa**, w której zostało udzielone zabezpieczenie. Powinna zatem zachodzić nie tylko tożsamość stron (uczestników) postępowania, lecz także tożsamość żądania oraz stosunku prawnego i podstawy faktycznej, na której żądanie zostało oparte. Jeżeli postępowanie rozpoznawcze zostało wprawdzie wszczęte z udziałem tych samych uczestników, których uprawniony wskazał we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, ale brak jest tożsamości żądania bądź jego podstawy, sąd powinien uznać, iż została wszczęta inna sprawa i termin wyznaczony uprawnionemu na mocy art. 733 nie został zachowany.

- 4 4. **Niemożliwość wszczęcia.** W praktyce może wystąpić sytuacja, w której obowiązany uniemożliwi uprawnionemu wszczęcie w terminie **postępowania rozpoznawczego**, wnosząc wcześniej, na podstawie art. 189, powództwo w tej samej sprawie i żądając ustalenia przez sąd nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. W takiej sytuacji wszczęcie postępowania rozpoznawczego przez uprawnionego jest niedopuszczalne z powodu zawisłości sporu (*lis pendens*), a jego ewentualny pozew albo wniosek wszczynający postępowanie nieprocesowe zostanie odrzucony na podstawie art. 199 § 1 pkt 2. Biorąc pod uwagę *ratio legis* komentowanego przepisu, przyjąć należy, iż w opisanej sytuacji wpływ terminu do wszczęcia postępowania rozpoznawczego przez uprawnionego nie spowoduje upadku zabezpieczenia (zob. *E. Wengerek*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, s. 23; *W. Siedlecki*, w: *Z. Resich, W. Siedlecki*, KPC. Komentarz, t. 2, 1976, s. 343). Należy się zgodzić z *J. Jagiełą*, iż w razie wytoczenia powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego (art. 189), z którego miałyby wynikać określone świadczenie, oraz późniejszego wytoczenia powództwa o zasądzenie tego świadczenia zachodzi tożsamość powództw, gdyż każde powództwo o zasądzenie świadczenia, jako dalej idące, zawiera w swojej istocie wniosek o jego ustalenie (*J. Jagieła*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 733, Nb 7).

5. **Wadliwe wskazanie terminu.** Jeżeli w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia wydanym przed wszczęciem postępowania rozpoznawczego sąd nie określił terminu, w jakim sprawa ma być wytoczona lub nie zastrzegł upadku zabezpieczenia jako konsekwencji bezskutecznego upływu tego terminu, sprawa może być wszczęta w każdym czasie, a zabezpieczenie nie upada z upływem 2-tygodniowego terminu określonego w art. 733. Także w razie omyłkowego wyznaczenia przez sąd terminu dłuższego niż 2 tygodnie, wytoczenie sprawy w określonym terminie, ale po upływie 2 tygodni, **nie powoduje bezskuteczności** tej czynności. Uczestnik postępowania nie może bowiem ponosić ujemnych konsekwencji błędu lub zaniedbania sądu.

6. **Bezskuteczny upływ terminu.** Konsekwencją bezskutecznego upływu terminu do wszczęcia postępowania rozpoznawczego jest **upadek zabezpieczenia**. Upadek ten oznacza ustanie zabezpieczenia z mocy prawa (*ex lege*). Wraz z upadkiem zabezpieczenia tracą moc wszelkie jego skutki. W wielu jednak wypadkach do usunięcia skutków zabezpieczenia konieczne jest podjęcie określonych czynności (np. wykreślenie hipoteki przymusowej, uchylenie zajęcia). Aby te czynności zostały podjęte, niezbędny jest wniosek obowiązany. Złożenie samego wniosku jest jednak niewystarczające. Dlatego obowiązany może wystąpić do sądu, który ustanowił zabezpieczenie o wydanie deklaratoryjnego **postanowienia stwierdzającego** upadek zabezpieczenia. Wprawdzie brak jest przepisu, który wprost przewidywałby wydanie takiego postanowienia w sytuacji unormowanej w komentowanym przepisie, jednakże znajdują tutaj *per analogiam* zastosowanie art. 754¹ § 3 oraz art. 757 zd. 2. Po uzyskaniu odpisu postanowienia stwierdzającego upadek zabezpieczenia obowiązany może skutecznie wnieść o uchylenie skutków wykonanego wcześniej zabezpieczenia.

7. **Lex specialis.** W wypadku zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych przed urodzeniem się dziecka termin do wytoczenia przez matkę dziecka powództwa o ustalenie ojcostwa i zasądzenie alimentów wynosi **3 miesiące** od urodzenia się dziecka. Jest to termin ustawowy (zob. uwagi do art. 754).

8. **Niedopuszczalność udzielenia zabezpieczenia z urzędu.** Z redakcji art. 730 § 2 zd. 2 oraz brzmienia komentowanego przepisu wynika, iż **przed wszczęciem postępowania rozpoznawczego** zabezpieczenie może zostać udzielone wyłącznie na wniosek uprawnionego i tylko w tych sprawach, które nie mogą być wszczęte z urzędu. *A contrario* należy, zatem przyjąć, iż zabezpieczenie takie nie może zostać ustanowione przez sąd z urzędu. Jak trafnie wskazuje *J. Jagiela* (w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 733, Nb 7), gdyby wniosek o zabezpieczenie w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, został zgłoszony przed wszczęciem postępowania i był uzasadniony (wnioskodawca uprawdopodobniłby istnienie roszczenia), sąd, udzielając zabezpieczenia, powinien jednocześnie wszcząć postępowanie w sprawie z urzędu. Niedopuszczalność udzielenia zabezpieczenia z urzędu przed wszczęciem postępowania rozpoznawczego wynika również z okoliczności, iż sąd – zgodnie z art. 733 – wyznacza uprawnionemu termin do wszczęcia postępowania w sprawie (*J. Jagiela*, w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 733, Nb 7).

Również po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego udzielenie zabezpieczenia może nastąpić wyłącznie na jego wniosek (*F. Zedler*, Postępowanie zabezpieczające, t. 1, s. 27). Jak zauważa *J. Jagiela* (w: *K. Piasecki, A. Marciniak*, KPC. Komentarz, t. 3, 2015, uw. do art. 730, Nb 2), zabezpieczenie roszczeń o świadczenia, które staną się **wymagalne w przyszłości**, zasądzonych orzeczeniem sądowym wymaga wykazania istnienia interesu prawnego w udzieleniu (uzyskaniu) zabezpieczenia, który w tym przypadku polega na wykazaniu, że brak zabezpieczenia, jeżeli nie uniemożliwi, to przynajmniej poważnie utrudni wykonanie zapadłego orzeczenia. Takich ustaleń sąd nie może czynić z urzędu po wydaniu orzeczenia podlegającego wykonaniu.

9. **Odmowa udzielenia zabezpieczenia.** W post. z 19.3.2010 r. (III CZ 8/10, Legalis) i post. z 20.7.2012 r. (II CZ 57/12, Legalis) Sąd Najwyższy stwierdził, że w razie odmowy udzielenia zabezpieczenia uprawniony **nie jest związany terminem** do wniesienia pisma wszczynającego postępowanie (art. 733 KPC) i pisma takiego może w ogóle nie wnieść. Nie byłoby wówczas okazji do orzeczenia o kosztach postępowania zabezpieczającego i naruszona zostałaby obowiązująca w procesie cywilnym, i mająca odpowiednie zastosowanie w postępowaniu zabezpieczającym (art. 13 § 2), zasada zwrotu stronie wygrywającej niezbędnych kosztów poniesionych przez nią do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1).

[Przejdź do księgarni →](#)